

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra tělesné výchovy a sportu

**Fair play u studentů tělesné výchovy na Univerzitě
Hradec Králové**

Bakalářská práce

Autor: Tomáš Skála
Studijní program: B7505 Vychovatelství
Studijní obor: Pedagogika volného času se zaměřením na tělesnou
výchovu a sport
Vedoucí práce: PhDr. Ivan Růžička, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor: Tomáš Skála

Studium: P14P0581

Studijní program: B7505 Vychovatelství

Studijní obor: Pedagogika volného času se zaměřením na tělesnou výchovu a sport

Název bakalářské práce: **Fair play u studentů tělesné výchovy na Univerzitě Hradec Králové**

Název bakalářské práce AJ: Fair play among students of Physical Education of University Hradec Králové

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cíl: Zjistit vztah studentů k fair-play, jejich chápání tohoto pojmu a dodržování fair play v jejich sportu a životě. **Metody:** dotazování, dotazník

SEKOT, A. Sociologické problémy ve sportu. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. ISBN 978-80-247-2562-8
HOGENOVÁ, Anna. Etika a sport. 1. vyd. Praha : Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-499-3

Garantující pracoviště: Katedra tělesné výchovy a sportu,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Ivan Růžička, Ph.D.

Oponent: Mgr. Lucie Francová, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 12.1.2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 15.5. 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, dizertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum:

Podpis studenta:

Anotace

SKÁLA, Tomáš. *Fair play u studentů Katedry tělesné výchovy a sportu Univerzity Hradec Králové*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2018. 51 s.
Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá základními ideály fair play. Vysvětluje stěžejní myšlenky sportovní etiky, objasňuje její přínos a zachycuje historický vývoj myšlenek vedoucí k současnému pojetí termínu fair play. Výzkum je zaměřen na chápání pojmu fair play studenty Katedry tělesné výchovy a sportu Univerzity Hradec Králové a uplatňováním těchto principů v jejich běžném životě. Snaží se zachytit současný stav morálního statutu dospívajících jedinců studujících na Univerzitě.

Klíčová slova: Fair play, sportovní etika, olympismus

Annotation

SKÁLA, Tomáš. *Fair play among students of Physical Education of University Hradec Králové*. Hradec Králové: Faculty of Education of University Hradec Králové, 2018. 51 pp. Bachelor Degree Thesis.

This Bachelor Degree Thesis examines the primary ideas of fair play. Explains the essentials of sports ethic, clarifies its contributions and presents historical development of this conception which led to the current interpretation of the term fair play. The research focuses on perception of fair play by students of Physical Education of University Hradec Králové and applying these principals in their life. It tries to describe the current state of moral status of the young adults studying at the University.

Key words: fair play, sports ethic, olympism

Obsah

Úvod	8
1. Pojem fair play	10
1.1 Etika a sport	10
1.2 Popularita sportu	10
1.3 Etika	11
1.4 Etický rozměr sportu	12
1.5 Charakteristika fair play	13
1.6 Nedodržování fair play	13
2. Historický vývoj fair play	14
2.1 Antické ideály	14
2.2 Antické olympijské hry	15
2.3 Rytířství	16
2.4 Olympismus	16
3. Pierre de Coubertin	18
4. Obnovení olympijských her	19
5. Fair play v ČR	21
6. Výzkumné šetření	23
7. Závěr	49
Seznam použité literatury	50

Úvod

Sport je obzvláště v dnešní moderní době, plné všudypřítomných informačních technologií, téměř každodenní součástí našeho života. Ať už se mu věnujeme aktivně jako přímý účastník, jako divák, nebo jen pasivně vnímáme existenci sportovních událostí a sportovních celebrit, jsme jím určitým způsobem ovlivňováni, možná i více než si myslíme, což je patrné z následující citace. „[...] sport je mezinárodním fenoménem, je důležitý pro politiky a světové vůdce, přispívá k dynamice ekonomického rozvoje, rozšiřuje globální povědomí cestou mezinárodních sportovních událostí, je nedílnou součástí lokálních sociálních a kulturních struktur, regionů a národů.“¹ Proto je důležité, aby všichni protagonisté šli ostatním příkladem, ctili určité morální zásady.

V mé práci se budu konkrétně věnovat zásadě fair play. Ač se to na první pohled nezdá, pojem fair play lze vnímat mnoha způsoby, které se odvíjejí od úhlu pohledu a komplexnosti pojetí rozboru tohoto termínu. Nejběžnější a poněkud strohý výklad omezuje chápání daného spojení pouze na dodržování stanovených pravidel a řádů. Já se ovšem tento pojem pokusím popsat obšírněji a představit ho tak, jak ho chápal Pierre de Coubertin, který se svým celoživotním dílem zasadil o znovuzrození olympismu, definoval jeho stěžejní myšlenky, které přesahují daleko za hranice sportu a vytvořil tak určité poselství pro budoucí generace, které je stále velice aktuální. Nejde zde totiž jen o prosté dodržování norem, ale o styl smýšlení jednotlivce, podstatu jeho rozhodování, morálku, přístup k životu.

V následujícím textu bude nejprve stručně vysvětlen historický kontext vzniku myšlenky fair play, její vývoj od antického ideálu kalokagathie přes rytířství až k obnovení olympismu a jeho proměnu do současné podoby, a nastíněny některé problémy, které se k tomuto etickému fenoménu váží. Poté bude představen můj výzkum týkající se vnímání pojmu fair play studenty Katedry tělesné výchovy a sportu Univerzity Hradec Králové, ve kterém se budu snažit zjistit, jestli se respondenti v životě řídí a ztotožňují se zásadami fair play a jak tento pojem chápou.

Cílem této práce je tedy vymezení a charakterizování termínu fair play, na což bude navazovat dotazníkové šetření, ve kterém budu zjišťovat vztah studentů k fair play. Ti by jako současní studenti Pedagogické fakulty a budoucí učitelé, kteří budou svým působením vychovávat mládež a pomáhat jim formovat jejich názory a postoje, měli disponovat určitými morálními hodnotami a řídit se principy fair play ve svém životě. Jelikož byl výzkum proveden

¹ SEKOT, Aleš. *Sociologické problémy sportu*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2562-8. str. 7

na studentech 1. ročníku, bude jistě zajímavé sledovat, jestli tito jednotlivci už přichází na Univerzitu s určitými znalostmi a (nejen) ve sportu je jim vlastní ctít etické normy, nebo zdali jim tyto zásady teprve budou vštěpovány v dalším průběhu studia.

1. Pojem fair play

1.1 Etika a sport

Fair play je celosvětově rozšířený výraz, který je znám snad téměř každému. Nejčastěji se používá právě ve spojení se sportem, jak už naznačuje doslovný překlad anglického slova „play“, který by se dal vyjádřit jako hra či hrát. Z filosofického pohledu je totiž sport vnímán také jako hra. Slovo „fair“ by se dalo přeložit jako spravedlivý nebo též čestný, z čehož jasně vyplývá, že celé sousloví bude mít i etický podtext.² Proto považuji za nezbytné věnovat se nejprve sportu a etice obecně, bez čehož by jinak nebylo možné fair play správně uchopit.

1.2 Popularita sportu

V dnešní době je sport bezesporu jedním z největších společenských fenoménů, který ovlivňuje mnoho lidí napříč všemi světadíly.³ To je způsobeno tím, že je všem poměrně snadno dostupný a s účastí v něm, v jakémkoli smyslu a míře, je spojeno spousta benefitů. Obecně by se dala za sport označit dobrovolná, cílevědomě provozovaná pohybová aktivita. Motivací pro tuto činnost je celá řada. Jako jeden z hlavních důvodů, proč sportovat, je ten, že sport ve své základní podobě s sebou nese mnoho zdravotních benefitů, díky čemuž se zlepšuje kvalita života jedince. Se zlepšeným životním stylem může nastávat osobnostní růst, jelikož sportující člověk si buduje pozitivní návyky, které se v dlouhodobějším horizontu dají označit za vlastnosti. Dále je třeba zmínit socializační aspekt, který ke sportu patří, ať už se bavíme o přímé účasti nebo jen pasivní „konzumaci“, což také výrazně ovlivňuje kvalitu a styl života. Díky medializaci sportu je možné sblížení jindy nesmiřitelných táborů a překonávání kulturních odlišností. To se často může dít při významných vrcholových sportovních akcích, kdy lidé zapomínají na své rozepře a potkávají se v táboře s ostatními jako fanouškové jednoho týmu. Takovéto události by se však nemohly konat bez náležitých finančních nákladů, které jsou dnes vzhledem k megalomanským pojetím těchto klání vsutku enormní. Ale právě díky celosvětové popularitě je to možné, protože mnoho významných investorů vidí ve sportu možnost profitu, čemuž nahrává současná společnost, kterou lze označit jako konzumní. Nelze však opomenout i určité negativní dopady sportu, ať už to jsou zdravotní problémy přetěžovaných vrcholových sportovců nebo ideologické, mocenské a ekonomické boje, které sport bohužel vždy více či méně provázely.⁴

² DOVALIL, Josef. *Olympismus*. Praha: Olympia, 2004. ISBN 80-7033-871-7. str. 10

³ DOVALIL, Josef. *Olympismus*. Praha: Olympia, 2004. ISBN 80-7033-871-7. str. 9

⁴ SEKOT, Aleš. *Sociologické problémy sportu*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2562-8. str. 8-13

1.3 Etika

Slovo etika pochází z řeckého ethos, což znamená zvyk. A ten se váže k tomu, co je pokládáno za dobré a zlé.⁵ Obecně lze etiku definovat jako vědu, která se zabývá postoji k hodnotám, smýšlením a morálkou člověka. Morálka je označována jako soubor norem, zvyků a obyčejů, kterými se řídí společnost.⁶ „Hodnota je v odborné literatuře nejčastěji definována jako abstraktní, obecný princip chování, jako standard, ze kterého vycházejí konkrétní činy a cíle. Jedinec si hodnoty osvojuje v socializačním procesu, identifikuje se s nimi emočně – internalizuje je. Hodnoty jsou společenské standardy chování, vyjádřené společenskými normami.“⁷ Denně se běžně dostáváme do situací, ve kterých musíme učinit nějaké rozhodnutí a jelikož máme vrozenou schopnost rozeznávat dobro od zla, která se u nás projevuje takzvaně svědomím. Je jen na nás, jestli se rozhodneme být etickými bytostmi a ctít určité hodnoty. Tato volba je ovlivněna několika faktory. Prvním je společenské očekávání, kterému povětšinou podléháme. Dále nás usměřňuje takzvaně individuální morálka, a nakonec je tu možnost hledání vyššího dobra.⁸ Těmito způsoby člověk reguluje sám sebe, nicméně je třeba dodat, že ne vždy bude výsledek této sebekontroly zcela objektivní. Doteď jsme též hovořili o nepsaných normách. K zaručení spravedlnosti slouží psané zákony, které jsou závazné pro všechny bez rozdílu. Realita je však taková, že ne vždy je tímto způsobem dosažena úplná spravedlnost nebo se někdy ocitneme v šedé zóně, ve které se tato pravidla nedají uplatnit. A zde se nachází určitý problém, který právě etika má za cíl řešit. Přispěchat na pomoc s vysvětlením a rozklíčováním tam, kde pouhé normy nestačí.⁹

Jak toho ale dosáhnout a podle čeho dané situace vyhodnocovat, o tom se debatovalo už od nepaměti. Já zde ve stručnosti zmíním myšlenky klasického utilitarismu, jehož představitelé tvrdili, že posoudit skutek, jestli je dobrý nebo špatný se dá nejlépe podle toho, jaké má onen čin následky. Velice zjednodušeně lze tedy říci, že pokud můj skutek vyústil v dobré věci, dá se považovat též za dobrý a naopak. Nelze však rozhodovat podle toho, jak se na situaci dívám já, jako hlavní aktér, nýbrž musím zohlednit i postoj ostatních, kteří ani nemusí být přímo zapojeni. Mělo by mi tedy jít o to, abych vytvořil co nejvíce radosti a potěšení, která má být co nejintenzivnější a co nejtrvalejšího charakteru.¹⁰

⁵ HOGENOVÁ, Anna. *Etika a sport*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-499-3. str. 3

⁶ *Etika a morálka – úvod* [online]. [cit. 2018-06-15]. Dostupné z: <http://www.eapraha.cz/beran/docs/kr3s/etikauvod.pdf>

⁷ HOGENOVÁ, Anna a Naděžda PELCOVÁ, ed. *Hodnoty ve výchově, umění a sportu: sborník z mezinárodní konference konané na Univerzitě Karlově v Praze Pedagogické fakultě dne 3.5.2007*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2008. ISBN 80-7290-272-5. str. 174

⁸ SOKOL, Jan. *Ethics, life and institutions: an attempt at practical philosophy*. Přeložil Neil CAIRNS a Markéta PAUZEROVÁ. Prague: Karolinum Press, 2016. ISBN 978-80-246-3429-6. str. 63

⁹ Tamtéž str. 79

¹⁰ DRIVER, Julia. *Ethics: the fundamentals*. Malden, MA: Blackwell Pub., 2006. Fundamentals of philosophy (Blackwell Publishing Ltd.), 1. ISBN 978-14051-1155-3. str. 40-60

Naproti této teorii stojí etické učení Immanuela Kanta, který byl zastáncem myšlenky, že musíme zastávat určité morální normy, i když nám nepřinesou všeobecný užitek. Byl přesvědčen o tom, že morální zákony té nejčistší povahy jsou nadřazené, a tudíž musí být respektovány bez ohledu na možné následky. Například též věřil, že lhát je za každých okolností špatné a nečinné přihlížení situaci, kterou jsem mohl ovlivnit, mě jednoznačně činí spoluodpovědným.¹¹

Z předchozích odstavců je mi jasné, že etické problémy jsou velice komplexní a sofistikované a není vždy jednoduché najít jednoznačné řešení. Osobně vidím jako optimální přístup zlatou střední cestu mezi těmito dvěma naukami, vzít si z každé to nejlepší. To v mých očích znamená snažit se svými činy a rozhodnutími vytvořit co nejvíce dobra, ale zároveň dodržovat určitá pevně stanovená morální pravidla, se kterými se bezvýhradně ztotožňuji. A rozhodně přijmout odpovědnost za své jednání a být si vědom možných následků.

1.4 Etický rozměr sportu

Při sportovních soutěžích jde v první řadě o to, podat co nejlepší výkon. To vychází ze samotné lidské potřeby, která spočívá mimo jiné v sebepotvrzení prostřednictvím vlastního výkonu, uspokojení nad tím, že nás naše tělo poslouchá, v překonávání svých limitů a objevování dosud netušených možností. Při hře je člověk zcela pohroužen do soutěžní atmosféry, takže zapomíná na své problémy a soustředí se jen na svůj výkon. Je tedy zřejmé, že sport ovlivňuje jako fyzickou stránku člověka, tak i jeho psychiku.¹²

Právě proto že se jedinec tak urputně soustředí a prožívá pouze hru samotnou, může se stát, že přestane uvažovat racionálně. A vzhledem k tomu, že je naše společnost orientovaná na výkon a oceňuje hlavně výsledky a už tolik nehledí na cestu, která k nim vede, může se stát, že se účastník aktivity přestane řídit morálními zásadami a pravidly obecně.¹³ Tento fakt je způsoben také tím, že je sport takovým fenoménem a ekonomické a finanční hodnoty, které jsou v dnešní době s některými sporty spjaté, jsou neuvěřitelné, a i právě díky tomu ve sportu platí, že peníze jsou vždycky až na prvním místě.¹⁴ Ti nejlepší vrcholoví sportovci jsou mediálními celebritami s astronomickými příjmy a jsou po celém světě sledováni a obdivováni a často jsou vzorem pro mládež, o kterou by nám mělo jít především.¹⁵

¹¹ DRIVER, Julia. *Ethics: the fundamentals*. Malden, MA: Blackwell Pub., 2006. Fundamentals of philosophy (Blackwell Publishing Ltd.), 1. ISBN 978-14051-1155-3. str. 80-84

¹² HOGENOVÁ, Anna. *Etika a sport*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-499-3. str. 99-100

¹³ MARTÍNKOVÁ, Irena. *Instrumentality and values in sport*. Prague: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2288-0. str. 7

¹⁴ HOGENOVÁ, Anna a Naděžda PELCOVÁ, ed. *Hodnoty ve výchově, umění a sportu: sborník z mezinárodní konference konané na Univerzitě Karlově v Praze Pedagogické fakultě dne 3.5.2007*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2008. ISBN 80-7290-272-5. str. 183

¹⁵ SEKOT, Aleš. *Sociologické problémy sportu*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2562-8. str. 175

Z toho důvodu by měli jít všem dobrým příkladem, ať už svým chováním na hřišti či mimo něj. „[...] děti se učí být mnohem více zaujatí kvalitním sportovním výkonem a vidinou vítězství než principy fair play a radostí z pohybu.“¹⁶ Přispět ke zvrácení tohoto trendu by měli právě tyto sportovní a mediální celebrity a také učitelé, díky nimž přichází děti do kontaktu se sportem ve školách. Jak ale na to? Jako poměrně jednoduchá cesta, jak změnit stávající situaci k lepšímu, je dodržování a ztotožňování se se zásadami fair play a přenášení těchto morálních hodnot na další generace.

1.5 Charakteristika fair play

Při sportovním klání jsou předem jasně stanovená pravidla a je neustále kontrolováno jejich dodržování příslušným orgánem, na hřišti zpravidla zastoupené rozhodčím. Základním předpokladem fair play je bezvýhradné dodržování těchto norem a plné respektování institucí a osob pověřené kontrolou. Účast v soutěži je zcela dobrovolná, ale je nezbytné si uvědomit, že s sebou nese i dobrovolné respektování pravidel. To zaručuje bezpečné a rovné prostředí pro všechny účastníky, což je jednou z hlavních podmínek férovosti.¹⁷ Samotné dodržování těchto opatření však z člověka ještě nedělá etickou bytost.¹⁸ I proto pojem fair play tyto zásady ale ještě přesahuje, jelikož se zaměřuje na nepsané morální normy, na slušné chování. Je v něm zahrnuto také spousta dalších etických prvků, jako je respektování soupeře, přátelství, odpor ke švindlu a jakékoli formě násilí, nerovnosti šancí, korupci a nadměrné komercializaci.¹⁹

1.6 Nedodržování fair play

Ne všichni se však se zásadami fair play ztotožňují a vědomě či nevědomě, v zápalu boje, je porušují. V druhém případě to snad lze v některých situacích omluvit, jelikož člověk je od přírody tvor soutěživý a nerad prohrává. Pokud ale tyto normy překračuje úmyslně, zpochybňuje tím samou podstatu sportu, který bez těchto hodnot zcela postrádá svůj hlavní smysl.²⁰ Jako jeden z nejpálčivějších problémů minulosti i současnosti se jeví užívání nedovolených látek zvyšující výkonost, takzvaně doping. Víme sice že stupňování umělé stupňování výkonů a posouvání limitů lidského těla je staré jako lidstvo samo, v moderní době jsou tyto postupy zcela neslučitelné se sportem a zásadami fair play. Příčina dopingů se ale

¹⁶ SEKOT, Aleš. *Sociologické problémy sportu*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2562-8. str. 27

¹⁷ Tamtéž str. 131-134

¹⁸ PELCOVÁ, Naděžda a Anna HOGENOVÁ, ed. *Éthos ve výchově, umění a sportu*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2009. ISBN 978-80-7290-387-0. str. 19

¹⁹ SEKOT, Aleš. *Sociologické problémy sportu*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2562-8. str. 131-134

²⁰ HOGENOVÁ, Anna a Naděžda PELCOVÁ, ed. *Hodnoty ve výchově, umění a sportu: sborník z mezinárodní konference konané na Univerzitě Karlově v Praze Pedagogické fakultě dne 3.5.2007*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2008. ISBN 80-7290-272-5. str. 178

nenachází jen v morálních nedostacích osobností, nýbrž i v samé podstatě dnešní společnosti, která je silně orientovaná na výkon. Cílem sportovců tedy je podat výkon hodný obdivu, který mu přinese slávu, nicméně nemělo by to být za každou cenu na úkor morálních norem. Je také potřeba zmínit, že sportovec by měl k rozhodnutí být rovný a nedopovat dospět díky svému vnitřnímu přesvědčení, a ne ze strachu z odhalení a následných trestů. V takovém případě by toto rozhodnutí neneslo znaky etičnosti.²¹

Bohužel celkem běžně otrásají sportovním světem skandály slavných sportovců, kteří byli kontrolami odhaleni a bylo jim dokázáno užívání zakázaných látek. Jako jednu z nejvážnějších aktuálních událostí se dá považovat vyloučení sportovců Ruské federace z Olympijských her. Ačkoliv se na první pohled může zdát, že se jedná o velice razantní krok, tak bych řekl, že pokud je takovýmto způsobem, cíleně a organizovaně porušováno fair play v takovém rozsahu, je nutné sáhnout k těm nejpřísnějším trestům.

2. Historický vývoj fair play

2.1 Antické ideály

V antickém Řecku se narodilo mnoho významných myslitelů, díky nimž vzniklo mnoho podnětných děl, kterými se inspirovaly celé generace až dodnes. Já zde uvedu Aristotela a jeho Etiku Nikomachovu, ve které se zabýval mnohými etickými aspekty a vytvořil tak podklad pro mnoho budoucích nauk o podstatě lidského smýšlení. Mimo jiné se zde zabýval například spravedlností, kterou v určitém smyslu pokládal za součást charakteru. Zmínil zde i její opak, kterou nazval „pleonexia“, která se v osobnostních rysech projevovala chamtivostí, touhou mít více než ostatní.²² Z toho je tedy zřejmé, že tyto poněkud negativní lidské vlastnosti měli i naši předkové a velcí myslitelé si toho byli dobře vědomi a snažili se přijít s řešením, které by tyto osobnostní rysy upozadili a regulovali. Moc dobře věděli, že je nezbytně nutné neustále pečovat o tělo i duši, a právě tím se zabývalo učení o kalokagathii, které dle mého názoru lze považovat za zárodek moderní myšlenky fair play.

Slovo Kalokagathia vzniklo spojením řeckého „kalos“ – krásný a „agathos“ – dobrý. Existuje několik možných výkladů, se kterými se lze setkat, vždy záleží na tom, z jaké perspektivy se na tento pojem díváme. V první řadě se kalokagathia dá označit za výchovný ideál, který má za cíl harmonizovat člověka jako celistvou bytost. Klade důraz na vyvážený a

²¹ HOGENOVÁ, Anna. *Etika a sport*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-499-3. str. 102-104

²² WILLIAMS, Bernard. *Moral luck: philosophical papers*. Repr. Cambridge [u.a.]: Cambridge Univ. Press, 1993. ISBN 0521286913. str. 83

současný rozvoj těla i duše, což často bývá opomíjeno. Jde tedy o rozvoj tělesné zdatnosti a intelektu zároveň, přičemž ani jedna z těchto složek není důležitější než ta druhá, není nadřazená. Z praxe víme, že při dnešní tělesné výchově a sportu, je jednostranné zaměření pouze na tělesnou stránku a ta duševní bývá často opomíjena. Tím pádem je opomíjen ideál harmonického rozvoje, což je u sportovců běžný jev díky jejich jednostrannému zaměření. Z toho pak může pramenit pro nás dnes typický přístup „vyhrát za každou cenu“ a určitá frustrace sportovců, kteří tolik nedosahují celkového uspokojení ze svého života a po skončení své kariéry si často neví rady, co dělat dál, jak dojít štěstí.²³ Jak je z předchozího textu patrné, antickým ideálem byl silný a fyzicky zdatný člověk pečující o svou tělesnou stránku, který je zároveň vzdělaný, jelikož se stará i o svou duši. Tato představa se nám dnes jeví jistě velice sympaticky, nicméně můžeme říci, že ve většině případů máme k tomuto ideálu skutečně daleko.

2.2 Antické olympijské hry

Na řeckém území se už v Krétském a Mykénském období konaly nejrůznější hry a sportovní slavnosti. Z těchto kulturních událostí se zrodily dnes již dobře známé olympijské hry. Historikové uvádějí, že se tak poprvé stalo roku 776 př. n. l. Místem konání těchto her byla Olympie, posvátné a poutní místo s chrámem Dia a Héry. Tyto hry byly příležitostí oslavovat lidské tělo a duši, tak jak je Řekové vnímali, tedy podle ideálu kalokagathie. Postupně se z jednodenních lokálních slavností stávaly několikadenní všenárodní společenské události, které se těšily velkému respektu a obdivu i mimo řecké území.²⁴ Vítězové her byli oslavováni a byla jim prokazována velká čest, jelikož jejich výkony, kromě nepopiratelné fyzické kvality, byly vždy poctivé a ryzí. Tímto se závodníci přibližovali Bohům a božskému světu, což se nazývalo „epifanií“, a to byla vůbec ta největší čest, které se jim mohlo dostat, a proto je i všichni lidé tak opěvovali.²⁵ Důkazem že olympijské hry nebyly jen oslavou sportu a fyzické dovednosti je i jejich politický rozměr, kdy v době konání her byl mezi řeckými státy vyhlášen všeobecný mír a jeho porušení bylo tvrdě postihováno.²⁶ Konec antických olympijských her se datuje do roku 394 n. l., kdy byl císařem Theodosiem vydán dekret, kterým tyto „pohanské hry“ zakazoval, protože si křesťanská církev nepřála, aby se obyčejní lidé shromažďovali za účelem sportu a oslavy bohů.²⁷

²³ MARTÍNKOVÁ, Irena. *Jak rozumět kalokagathii?* [online]. [cit. 2018-06-16]. Dostupné z: <https://telesnakultura.upol.cz/pdfs/tek/2012/01/06.pdf>

²⁴ DOVALIL, Josef. *Olympismus*. Praha: Olympia, 2004. ISBN 80-7033-871-7. str. 19-33

²⁵ HOGENOVÁ, Anna. *Etika a sport*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-499-3. str. 107

²⁶ DOVALIL, Josef. *Olympismus*. Praha: Olympia, 2004. ISBN 80-7033-871-7. str. 33

²⁷ PROCHÁZKA, Karel. *Olympijské hry: Od Athén 1896 po Moskvu 1980*. Praha: Olympia, 1984. ISBN 27-048-84. str. 17

2.3 Rytířství

Se vznikem křesťanství se ustoupilo od antického ideálu harmonického rozvoje a důraz byl kladen pouze na péči o duši, která se připravovala na posmrtný život, a tedy zřeknutí se všech pozemských slastí. Tomuto přístupu se říkalo asketismus. To bylo velice aktuální až do chvíle, kdy se na scéně objevil nový hrdina, vzor – rytíř. Zde můžeme vidět alespoň částečný návrat k antickému ideálu, jelikož skutečný rytíř musel oplývat řadou ctností a fyzickou zdatností. Takový člověk by měl být čestný, zbožný, moudrý, silný, statečný, věrný a díky těmto vlastnostem převyšovat ostatní lidi. Tito vybraní jedinci se posléze střetávali v turnajích, kde dokazovali svou fyzickou dominanci. Toto a mnoho dalších rysů mělo tohoto středověkého bojovníka zdobit, což bylo barvitě vykresleno v dobové literatuře a písních. Ukazuje se ale, že realita byla vlivem dobových problémů jiná a takovýto hrdina existoval spíše jen v představách. Všestranný rozvoj totiž nebyl hlavní prioritou, jelikož v té době bylo zapotřebí vychovat především zdatné válečníky, kteří poslušně podnikali nájezdy do cizích zemí pod záminkou šíření víry. Nicméně tento ideál dále ovlivnil lidské smýšlení na řadu dalších let a připomněl, že rozvíjení všech aspektů osobnosti je ta cesta, po které bychom se měli vydat.²⁸

2.4 Olympismus

Pod pojmem olympismus si můžeme představit systém myšlenek a principů, vizi, která se snaží využít sport obecně a olympijské hry k dosažení vyšších etických hodnot ve společnosti. Necílí však pouze na sportovce, ale na všechny, jenž se sportem během svého života přijdou v jakékoli podobě do styku. Snaží se tedy v člověku evokovat morální citění a přispívat k jeho adekvátní výchově a vzdělávání. Této celé filosofii položil základ Francouz Pierre de Coubertin, o kterém pohovořím následující kapitole. Podnětem k vytvoření jeho díla byly složité společenské podmínky, které panovaly ve střední Evropě v druhé polovině 19. století. Tou dobou zažíval starý kontinent mnoho nepokojů, které často vyústily k ozbrojeným konfliktům. Coubertin viděl řešení především ve výchově budoucích generací k humanismu, pacifismu a demokracii. Inspiroval se v antickém učení kalokagathii, jejíž principy a svoje další myšlenky se pokoušel implementovat do pedagogických disciplín a za pomoci sportu je šířit v praxi. Jako ideální prostředek pro šíření těchto ideálů se staly novodobé olympijské hry, o jejichž obnovení se Coubertin zasadil.²⁹

²⁸ HOGENOVÁ, Anna a Naděžda PELCOVÁ, ed. *Hodnoty ve výchově, umění a sportu: sborník z mezinárodní konference konané na Univerzitě Karlově v Praze Pedagogické fakultě dne 3.5.2007*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2008. ISBN 80-7290-272-5. str. 187

²⁹ DOVALIL, Josef. *Olympismus*. Praha: Olympia, 2004. ISBN 80-7033-871-7. str. 20-22

Uvědomoval si, že sport není jen fyzickou záležitostí, nýbrž že se jedná o propojení stránky fyzické a duševní, mezi kterými měla být harmonie. Sport měl tedy sloužit nejen k rozvoji tělesné zdatnosti, ale i ke kultivaci jednice, rozvoji morální postojů a tím přispívat k formování celistvé osobnosti. Viděl přínos v cílevědomém zdokonalování těchto vlastností a dovedností, a proto se snažil zpřístupnit sport co nejvíce lidem. Právo sportovat náleželo všem občanům bez rozdílu. Zde narážíme na další princip olympismu, jenž nepřipouští jakoukoli diskriminaci a násilí. Podle Coubertina je sport také nástrojem k obecnému zlepšování mezilidských vztahů. Inspirován antickým pojetím olympijských her má i dnes sport lidi sblížovat a přispívat k vzájemnému porozumění. Z antického pojetí převzal i mírovou myšlenku olympijských her, které i dnes přikládají velký důraz na solidaritu, jednotné společenské úsilí a snahu národů o lepší mírovou budoucnost světa. Zmiňoval i zásady fair play, které samy o sobě umožňovaly provádění sportu a naplňování ideálů olympismu.³⁰

Z výše uvedeného je zřetelné, že fair play a olympismus jsou velmi úzce propojené, jedno bez druhého by nemohlo být. Oba pojmy sport významně přesahují, ten by bez těchto idejí postrádal smysl. Coubertin pochopitelně svou myšlenku olympismu nadřazoval nad fair play, ale v dnešním pojetí by se mělo jednat o takřka totožné pojmy, s tím nepatrným rozdílem, že respektování fair play nevede k jedné vrcholné akci – olympijským hrám, nýbrž ke každodenní činnosti. Tím ale nechci říci, že by zásady olympismu neplatily jindy než při hrách. Ba právě naopak, stejně jako u fair play by se mělo jednat o způsob myšlení, se kterým se ztotožňujeme, o životní filosofii. Je taky jasné, že samotné fair play není schopné tak široce ovlivnit světovou populaci, jako olympijské hry a jejich mírové ideály, které sblížují celý svět a mají nadnárodní přesah. Fair play se více zaměřuje na jednotlivce a jejich konkrétní přispění k naplnění myšlenek olympismu.

Na závěr kapitoly přikládám výňatek z olympijské charty, ze které je patrné, olympismus je nesmírně komplexní filosofie, jenž si klade nemalý cíl, a to kultivovat naši společnost. „Olympismus je životní filozofií, povznášející a vyváženě spojující v jeden celek zdatnost těla, vůle a ducha. Spojením sportu, kultury a výchovy usiluje olympismus o vytvoření způsobu života, založeného na radosti z vynaloženého úsilí, na výchovné hodnotě dobrého příkladu, sociální odpovědnosti a na respektování základních universálních etických principů.“³¹

³⁰ DOVALIL, Josef. *Olympismus*. Praha: Olympia, 2004. ISBN 80-7033-871-7. str. 22-23

³¹ *Olympijská charta*. [online]. Lausanne: Mezinárodní olympijský výbor, 2013. [cit. 2018-06-16]. Dostupné z: <http://www.olympic.cz/upload/files/OLYMPIJSKACHARTA-2013.pdf>. str. 9

3. Pierre de Coubertin

„Pierre Fredi, baron de Coubertin se narodil v Paříži 1. ledna 1863 [...] Rodinná tradice předurčovala mladého Coubertina ke kariéře vojenské nebo politické. Tíhl však k literatuře a oblíbil si historii a pedagogiku.“³² Francouzský národ se nacházel ve svízelné politické situaci, a to se projevovalo na mentalitě národa, který si přestával věřit. Dle Coubertina byl nejlepší lék na tento problém skryt v celostní změně výchovy mládeže. Díky svým cestám po Evropě se setkal s mnoha pokrokovými přístupy zabývajícími se vzděláním, a to ho v jeho myšlení do budoucna velmi ovlivnilo. Především se mu zalíbilo anglické pojetí, kde sport zastupoval významnou výchovnou roli. Když se k tomu přidala jeho fascinace antickou kulturou, a tedy i starodávnými olympijskými hrami, začal se mu v hlavě rodit velice odvážný projekt, kterým se nakonec nesmazatelně zapsal do historie.³³ Byl to totiž právě Pierre de Coubertin, který vynaložil veškeré své úsilí a podařilo se mu obnovit olympijské hry a zformovat je až do podoby, jak je známe dnes. Pro svůj nápad dokázal nadchnout mnoho lidí, a i přes všechny překážky, které se v průběhu vyskytly, se mu podařilo svůj sen realizovat. Jeho vize uskutečnit mezinárodní slavnost sportu a lidských kvalit byla stejně jako v antice obohacena o myšlenku míru a sblížování národů. Co je asi nejobdivuhodnější je fakt, že nevytvořil „pouhé“ pravidelně se opakující klaní těch nejlepších na světě, ale že do celého projektu dokázal implementovat svou myšlenku o ideálech dobrého člověka – olympismus. Pro tyto lidi byly hry pouze vyvrcholením jejich cesty, slavnosti, kde mohli utužit přátelství s dalšími sportovci, navázat nové kontakty a předvést celému světu své dovednosti v soutěži, která se nesla v duchu fair play.

Pierre de Coubertin, dlouholetý člen Mezinárodního olympijského výboru, zemřel 2. září 1937 v Ženevě. Za svůj život napsal přes 250 publikací, studií a článků, v nichž se věnoval otázkám filozofickým, historickým, pedagogickým a prosazoval své mnohdy velice pokrokové názory. Jako jedno z jeho nejslavnějších historických děl zde uvedu jeho Všesvětové dějiny, v originále „Histoire universelle“, ve kterém celostně a v kontextu pojednával o světových dějinách.³⁴ Dále zmíním jeho pedagogická díla Dělnické třídy (Les Universités Ouvrières) a Memorandum o vyšším vzdělání manuálních pracovníků a o dělnických univerzitách (Mémoire concernant l’instruction supérieure des travailleurs manuels et l’organisation des universités ouvrières).³⁵

³² COUBERTIN, Pierre de. *Olympijské paměti*. Praha: Olympia, 1977. str. 160

³³ COUBERTIN, Pierre de. *Olympijské paměti*. Praha: Olympia, 1977. str. 160-161

³⁴ COUBERTIN, Pierre de. *Olympijské paměti*. Praha: Olympia, 1977. str. 162

³⁵ COUBERTIN, Pierre de. *Olympijské paměti*. Praha: Olympia, 1977. str. 165-166

4. Obnovení olympijských her

Obnovení olympijských her Pierrem de Coubertinem předcházela řada filosofických debat a názorů prezentovaných v ucelených dílech významných evropských myslitelů. Po určitém upozadění tělesné kultury v Evropě vlivem církve přicházel ke slovu humanismus, filosofický směr, který mimo jiné viděl ve fyzickém zušlechťování velký přínos, úzce spjat s rozvojem duševním. Představiteli tohoto směru byli například Jean Jacques Rousseau, který se ve své knize „Emil čili o výchově“ zabýval právě přínosy tělesné výchovy. Této problematice se věnoval i Jan Amos Komenský ve své Didaktice, kde tvrdil, že péče o tělo je dokonce předpokladem pro duševní rozvoj. Jelikož v té době nebylo vzdělání tak dostupné, ideje tělesné výchovy se dostávaly jen k hrstce vyvolených zpravidla bohatých lidí. O zpřístupnění těchto myšlenek širšímu okruhu veřejnosti a jejich zapojení do obecné výchovy se svým pojetím zasadili až v pozdější době Karel Marx a Bedřich Engels.³⁶

A právě myšlenky tohoto druhu, které se svým pojetím vracely k ideálům antické kultury zavedly podnět k obnovení olympijských her, jejichž nezpochybnitelné přínosy, začaly opět vyplouvat na povrch světa. Než ovšem získaly dnešní podobu, proběhlo několik méně úspěšnějších pokusů, které ale stojí za zmínku. První se odehrál na půdě Anglie zásluhou Roberta Dovera roku 1604. V druhé polovině 18. století pořádal kníže Leopold Friedrich na svém panství v Desavě několik let po sobě slavnosti s programem starověkých olympijských her. Následovalo snažení Švédů, kteří začátkem 19. století v Hälsingborgu uspořádali gymnastické slavnosti, jež nesly název olympijské hry. O něco úspěšnější byli Řekové, kterým se podařilo roku 1859 uspořádat národní hry, zvané olympijské, které se i podařilo několikrát zopakovat, nicméně svou náplní nebyly věrné antickým ideálům.³⁷ Pokud budeme na tyto pokusy nahlížet moderní optikou, dojdeme k závěru, že byly vesměs neúspěšné. Na druhou stranu právě tyto konkrétní činy motivovaly další lidi k zamyšlení a později i ke skutečnému obnovení olympijských her podle antických ideálů tak, jak je známe dnes.

V letech 1875 až 1881 podnikla německá expedice archeologický výzkum v Řecku, kde odhalila pozůstatky bájně Olympie. Tyto vykopávky později navštívil i Pierre de Coubertin, francouzský pedagog, historik a sportovní nadšenec, který byl už dlouho předtím fascinován antickými ideály a sám byl autorem mnoha teorií o tělesné kultuře. A právě návštěva tohoto místa v něm rozdmýchala dávnou myšlenku a jeho sen o Obnovení olympijských her. Brzy na

³⁶ PROCHÁZKA, Karel. *Olympijské hry: Od Athén 1896 po Moskvu 1980*. Praha: Olympia, 1984. ISBN 27-048-84. str. 18

³⁷ PROCHÁZKA, Karel. *Olympijské hry: Od Athén 1896 po Moskvu 1980*. Praha: Olympia, 1984. ISBN 27-048-84. str. 18-19

to začal s vleklými přípravami, které vyvrcholily roku 1894 svoláním mezinárodního kongresu do Paříže.³⁸

Kongres se konal na půdě Sorbonny, věhlasné francouzské univerzity, kam se sjelo mnoho lidí z celého světa, kteří reprezentovali zájmy sportovních unií svých zemí. Akce skončila až nečekaným úspěchem, jelikož Pierre de Coubertin dosáhl všech svých vytyčených cílů, které byly bez výjimky odhlasovány. V první řadě se tedy rozhodlo o tom, že olympijské hry budou skutečně obnoveny, z čehož je zřejmé, že myšlenka olympismu padla na úrodnou půdu. Podstatné však byly jednotlivé náležitosti her, které se měly konat v mezidobí čtyř let, soutěže měly mít výrazně novodobý ráz a z účasti mělo být vyloučeno veškeré žactvo. Dále byla schválena zásada, že se hry budou pořádat vždy na jiném místě, v jiné zemi. Posledním stěžejním bodem bylo jmenování Mezinárodního výboru, který měl mít stálé a trvalé složení. Členy tohoto výboru měli tvořit zástupci olympismu jednotlivých zemí. Pořadatelstvím her bylo nakonec pověřeno Řecko, ačkoliv s touto myšlenkou Coubertin v první chvíli nesouhlasil, nicméně nechal se přesvědčit, že je to dobrá volba. A tak se roku 1896 v Aténách odehrály historicky první novodobé olympijské hry, které obnovily antickou tradici, která přetrvává až do dnes.³⁹

„Nedílnou součástí olympismu představují symboly a ceremoniály. Mají zjednodušeně vyjádřit – a tím umožnit široké pochopení bez ohledu na geografickou příslušnost, kulturu, vzdělání aj. – olympijské ideály, jejich univerzalitu“⁴⁰ Asi všem nejnámější olympijský symbol je vzájemně propojených pět barevných kruhů, které představují svět propojený olympijskou myšlenkou. Autorem je Pierre de Coubertin, jehož návrh byl přijat na kongresu roku 1914 v Paříži. Olympijské kruhy se objevují na bílém podkladu oficiální olympijské vlajky. Olympijským heslem se stalo dnes už notoricky známé „Citius, Altius, Fortius“ (rychleji, výše, silněji), které vybízí k neustálému zdokonalování se v duchu olympismu. V Aténách 1896 byla představena kantáta Řeka Spyrose Samarase, jenž byla později v roce 1958 Mezinárodním olympijským výborem schválena jako oficiální hymna. Dále existuje olympijský emblém, který je spojením olympijských kruhů s dalšími prvky, převážně státními vlajkami. Posledním neodmyslitelným symbolem je olympijský oheň, který poprvé zapláal nad stadionem při hrách v Amsterdamu roku 1928. V roce 1936 se olympijský oheň poprvé zapálil v antickém chrámu zasvěceném bohyni Héře v Olympii slunečními paprsky a pomocí pochodně byl dopraven štafetou až na místo konání olympijských her.⁴¹ To že se stal oheň

³⁸ DOVALIL, Josef. *Olympismus*. Praha: Olympia, 2004. ISBN 80-7033-871-7. str. 62

³⁹ COUBERTIN, Pierre de. *Olympijské paměti*. Praha: Olympia, 1977. str. 15-16

⁴⁰ DOVALIL, Josef. *Olympismus*. Praha: Olympia, 2004. ISBN 80-7033-871-7. str. 34

⁴¹ DOVALIL, Josef. *Olympismus*. Praha: Olympia, 2004. ISBN 80-7033-871-7. str. 34-35

olympijským symbolem vychází opět z antické filosofie. „Oheň je v platónském myšlení nejvyšší ideou – ideou Dobra. Je dobrem proto, že ‚oheň‘ umožňuje spravedlnost (vše v něm shoří), je místem pravdy (světlem vše osvěcuje v pravdivosti věcí), oheň je také symbolem domova (dává teplo) a naposled je něčím nesmírně krásným a neuchopitelným.“⁴²

Díky Pierru de Coubertinovi máme dnes možnost každé dva roky vídat ty nejlepší sportovce z celého světa a obdivovat jejich schopnosti, když spolu soupeří, samozřejmě v duchu fair play. Naschvál píše dva roky, ačkoliv v předešlém textu je zmíněno, že olympijské hry se konají jednou za čtyři roky. Nicméně od roku 1924 se konají i zimní olympijské hry, jenž mají stejně jako ty letní čtyřletý cyklus, ale je zasazen přesně do mezidobí letních her.⁴³ Též je důležité zmínit, že na rozdíl od antických her, kterých se mohli účastnit jen muži, je novodobá olympiáda otevřena i ženám, což se dnes jeví jako samozřejmost.

5. Fair play v ČR

Myšlenky olympismu, a tedy i fair play, se na českém území začaly šířit hlavně zásluhou Jiřího Gutha, který byl dlouholetým přítelem Pierra de Coubertina a člen Mezinárodního olympijského výboru. Díky tomuto vzájemnému respektu se podařilo, tehdy ještě v područí Rakouska-Uherska, prosadit samostatný Český olympijský výbor.⁴⁴ Ten si samozřejmě prošel všemi zkouškami doby, které zde nebudu uvádět, až do rozdělení Československa, kdy se zformoval do podoby, jak ho známe dnes. Tato nová struktura Českého olympijského výboru byla mezinárodně uznána 23. září 1993 v Monte Carlu. První členkou Mezinárodního olympijského výboru za samostatnou Českou republiku se v roce 1995 stala Věra Čáslavská.⁴⁵ Český olympijský výbor si mimo jiné klade za cíl rozvíjet tělesnou výchovu a propagovat myšlenky olympismu. Skládá se ze tří složek, jimiž jsou Česká olympijská akademie, Český klub olympioniků a Český klub fair play, o kterém se dále rozepíši.⁴⁶

Na počátku vzniku Českého klubu fair play stál nápad PhDr. Karla Maliny, který začal roku 1973 vysílat pravidelné rozhlasové relace zvané Zlatá za neděli – Fair play. V těchto přenosech se symbolicky udělovaly zlaté medaile za nezvykle obětavé a přátelské skutky, které se za celý týden udály na sportovních soutěžích. Lidé zasílali své příběhy nebo i skutky jiných

⁴² HOGENOVÁ, Anna. *Etika a sport*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-499-3. str. 92

⁴³ DOVALIL, Josef. *Olympismus*. Praha: Olympia, 2004. ISBN 80-7033-871-7. str. 86

⁴⁴ JAKUBCOVÁ, Kristina. *Sport a olympijské hnutí v zemích Visegrádu: jejich vývoj a jejich transformace v postkomunistické éře*. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2146-3. str. 82

⁴⁵ JAKUBCOVÁ, Kristina. *Sport a olympijské hnutí v zemích Visegrádu: jejich vývoj a jejich transformace v postkomunistické éře*. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2146-3. str. 144

⁴⁶ JAKUBCOVÁ, Kristina. *Sport a olympijské hnutí v zemích Visegrádu: jejich vývoj a jejich transformace v postkomunistické éře*. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2146-3. str. 159

atletů, jenž oplývaly mimořádnou lidskostí. Tento rozhlasový pořad měl veliký ohlas, což jejich autory přivedlo až k založení klubu, který se fair play zabýval. 27. listopadu 1975 oficiálně vznikl při Československém olympijském výboru Klub fair play. Oficiální složkou výboru se stal 28. března 1978 a dočkal se i přijetí do Mezinárodního výboru pro fair play.⁴⁷ „Podle statutu měl propagovat myšlenky fair play jako jednu z forem výchovného působení v československé tělovýchově“⁴⁸ Z toho vyplývá, že hlavní cílovou skupinou šíření těchto ideálů by měla být hlavně mládež, aby si je včas osvojila a přijala je za své. Protože obecně vzato jsou mladí jedinci schopni plně chápat a vyhodnocovat tyto hodnoty a přikládat jim správný morální důraz.⁴⁹ Je tedy zřejmé, že s výchovou tímto směrem je třeba začít už v útlém věku, aby v takové míře nedocházelo k tomu, že činy fair play se stávají mediálními událostmi hodné obdivu, i když by chování fair play mělo být samou podstatou sportu.⁵⁰ Pro tyto účely sestavil Český klub fair play desatero, které vám níže představím.

Desatero zásad klubu fair play

1. V soutěži bojuj čestně a podle pravidel.
2. Uznám, že soupeř je lepší, v cíli nebo po zápase mu podám ruku, vzdám mu tím čest.
3. Vítězství není důvodem k nadřazenosti.
4. Poražený zaslouží uznání, není terčem posměchu, a to ani skrytého.
5. Soutěž má rovné podmínky pro všechny hráče či závodníky.
6. V soutěži respektuji pokyny a nařízení rozhodčích a pořadatelů, řídím se jimi.
7. Chci vyhrát, ale ne za každou cenu.
8. Diváci jsou součástí sportovní akce, potleskem vzdají čest vítězi i poraženému.
9. Férové sportovní chování je mi vlastní i v každodenních životních situacích.
10. Svým chováním jdu příkladem mladším sportovcům.⁵¹

⁴⁷ KOVÁŘ, Pavel. *Víc než medaile: Český klub fair play*. Praha: Mladá fronta, 2015. Olympijská knihovnička (Český olympijský výbor). ISBN 978-80-204-3881-2. str. 10-13

⁴⁸ JAKUBCOVÁ, Kristina. *Sport a olympijské hnutí v zemích Visegrádu: jejich vývoj a jejich transformace v postkomunistické éře*. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2146-3. str. 159

⁴⁹ HOGENOVÁ, Anna a Naděžda PELCOVÁ, ed. *Hodnoty ve výchově, umění a sportu: sborník z mezinárodní konference konané na Univerzitě Karlově v Praze Pedagogické fakultě dne 3.5.2007*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2008. ISBN 80-7290-272-5. str. 170

⁵⁰ HOGENOVÁ, Anna a Naděžda PELCOVÁ, ed. *Hodnoty ve výchově, umění a sportu: sborník z mezinárodní konference konané na Univerzitě Karlově v Praze Pedagogické fakultě dne 3.5.2007*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2008. ISBN 80-7290-272-5. str. 190

⁵¹ KOVÁŘ, Pavel. *Víc než medaile: Český klub fair play*. Praha: Mladá fronta, 2015. Olympijská knihovnička (Český olympijský výbor). ISBN 978-80-204-3881-2. str. 7

6. Výzkumné šetření

6.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je zjistit vztah studentů k fair play, a zdali je tento fenomén ovlivňuje při rozhodování. Dále pak zkoumat, jestli se žáci řídí zásadami slušného chování ve sportu i v životě a vnitřně se ztotožňují s těmito normami.

6.2 Hypotézy výzkumu

Před zahájením výzkumu byly stanoveny dvě pracovní hypotézy.

Pracovní hypotéza H1:

Předpokládám, že více jak 75 % dotazovaných je seznámeno s obecnými zásadami fair play a uvědomuje si důležitost jejich dodržování.

Pracovní hypotéza H2:

Předpokládám, že méně jak 10 % respondentů zvolí u otázek, kde se dá jednoznačně určit, které možnosti jsou jasně v rozporu se zásadami fair play, z etického hlediska nesprávnou odpověď.

6.3 Úkoly výzkumu

1. Definovat parametry výzkumu
2. Formulovat výzkumnou otázku, stanovit cíl a hypotézy výzkumu
3. Realizace výzkumu, sběr dat
4. Analýza získaných dat
5. Vyhodnocení výzkumu, podrobení výsledků diskusi

6.4 Metodika výzkumu

6.4.1 Charakteristika výběrového souboru

Cílovou skupinou výzkumu byli studenti 1. ročníků Katedry tělesné výchovy a sportu Univerzity Hradec Králové. Do výzkumu se dobrovolně zapojilo celkem 62 respondentů, 18 žen a 44 mužů.

6.4.2 Organizace výzkumu

Výzkum byl prováděn ve dvou fázích v průběhu let 2017 a 2018. To bylo způsobeno tím, že termín odevzdání práce se ze studijních důvodů o rok posunul. Díky tomu se však podařilo získat větší vzorek respondentů, čímž se zvýšila relevantnost výsledků výzkumu. Všichni účastníci mnou byli osobně osloveni a na základě dobrovolného rozhodnutí se podíleli na šetření.

6.4.3 Metody sběru dat

Ke sběru dat byla použita kvantitativní metoda dotazování pomocí tištěného strukturovaného dotazníku, jenž obsahoval 22 uzavřených otázek. Studenti byli vždy oslovováni ve skupinách a výsledky zpracovávány až při dosažení uspokojivého, a tedy finálního počtu dotazníků, aby se zajistila anonymita respondentů.

6.4.4 Metody zpracování a vyhodnocení dat

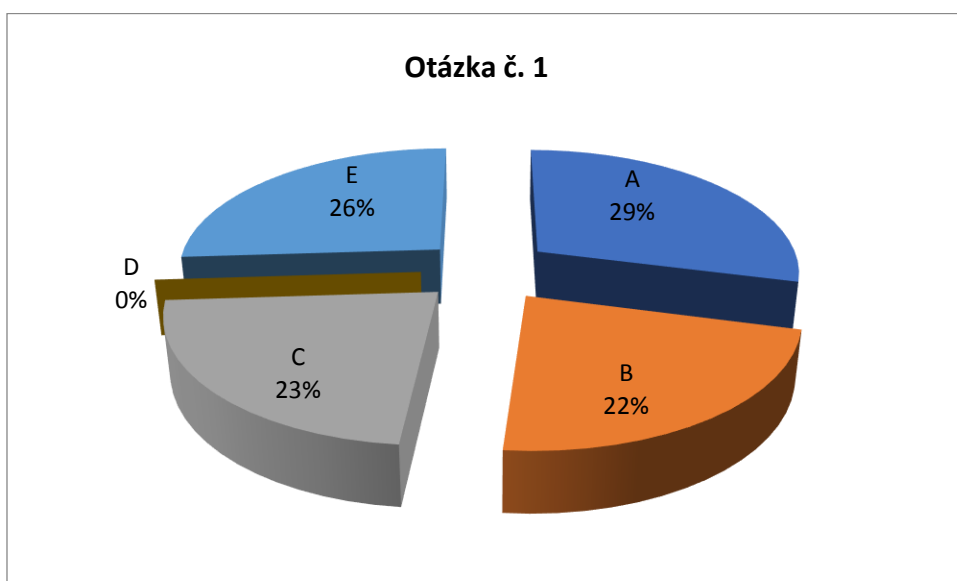
Všechny odpovědi na jednotlivé otázky byly zpracovávány a vyhodnoceny a pro lepší názornost jsou doprovázeny grafy importovanými z programu Microsoft Excel. Výsledky jsou uváděny v procentech, kdy 1 respondent představuje přibližně 1,63 procentního bodu.

6.5 Výsledky výzkumu

Níže bude vždy uvedeno znění otázky a nabízené odpovědi, spolu s grafem a komentářem.

Otázka č. 1 Pokud se setkám s neférovým chováním, bývá to nejčastěji:

- a) ve škole mezi spolužáky
- b) ve škole v chování žáků k učiteli
- c) ve škole v chování učitele k žákům
- d) v rodině
- e) ve svém volném čase

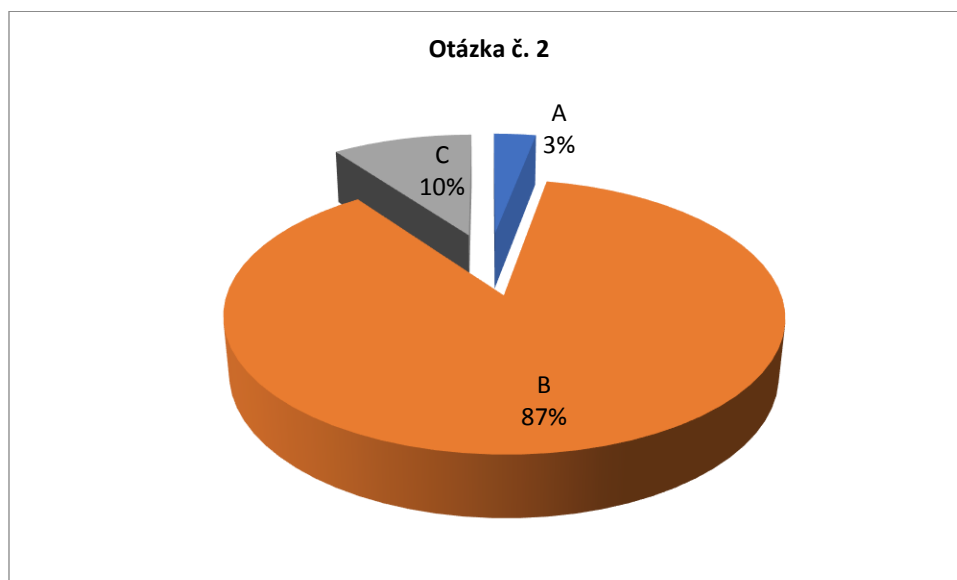

Graf 1 – Otázka č. 1

První otázka měla zjistit, na jakých místech, v jakém prostředí se respondenti nejčastěji setkávají s neférovým chováním obecně. Z odpovědí vyplývá, že se zkušenosti dotazovaných velmi liší a že se s nekorektním jednáním setkávají na více místech, při různých aktivitách. Tři ze čtyř vybíraných možností se týkají školního prostředí, z čehož vyplývá, že v této instituci zřejmě nepanuje úplně přátelská atmosféra. Čtvrtá volená odpověď značí, že i ve volném čase je prvek neférovosti přítomen. Nikdo neuvedl, že by se s takovým chováním často setkával v rodině, což je podle mého názoru ukazatelem, že v tomto prostředí se lze cítit bezpečně. Nicméně při celkovém pohledu na tuto otázku lze říci, že se dotazovaní s neférovým jednáním setkávají.

Otázka č. 2 Jsou dospělí ochotni a schopni řešit problémové situace?

- a) ano, vždy
- b) většinou ano
- c) většinou ne
- d) naprosto výjimečně

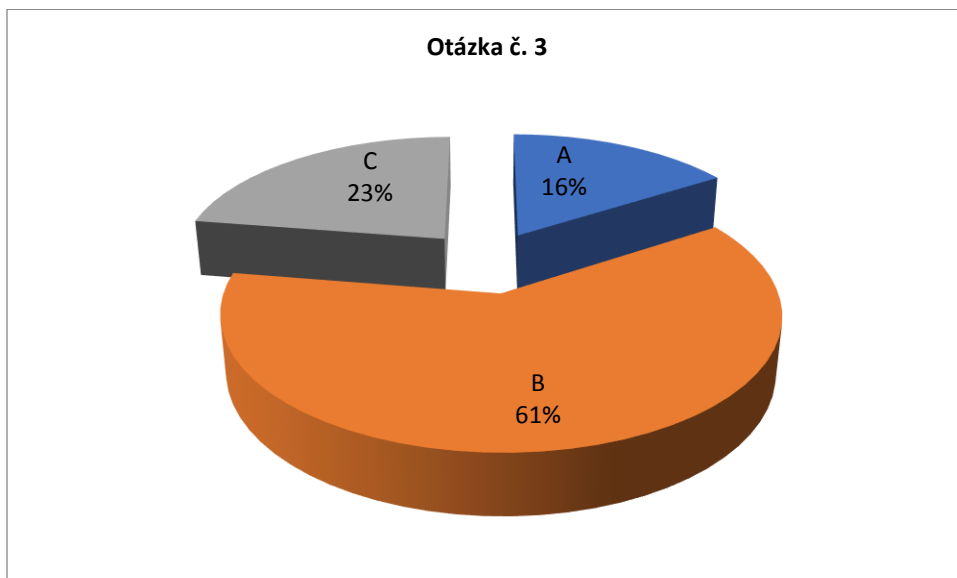
Graf 2 – Otázka č. 2

Druhá otázka směřovala k tématu řešení problémových situací u dospělých. Z grafu lze vyčíst, že drtivá většina respondentů odpověděla, že dospělí jsou ve většině případů ochotni a schopni řešit problémové situace, což se dá označit za povzbudivé. V životě vzniká mnoho nepředpokládaných situací, které však často nejsou tak závažné, aby se nedaly vyřešit. Je to tedy příjemné zjištění, že se studenti povětšinou pohybují v takovémto prostředí. Vyložene pozitivních odpovědí však bylo minimum. Na druhou stranu negativních odpovědí nebylo mnoho, pouhých 10 %, takže je zřejmé, že ne všichni jsou tak ochotní, jak by si společnost mohla přát. Odpověď D – naprosto výjimečně nezaškrtl nikdo.

Jak vidno, první dvě otázky byly spíše obecnějšího rázu. Jelikož se předpokládá, že studenti Katedry tělesné výchovy a sportu mají k pohybovým aktivitám kladný vztah a sami se sportu v jakékoli podobě a míře věnují nebo alespoň v minulosti věnovali, následující otázky budou více směřovat právě do sportovního prostředí.

Otázka č. 3 Při soutěžích lze někdy taktizovat, případně i záměrně prohrát, aby nás v dalším kole čekal lehčí soupeř. Setkáváte se s takovým jednáním?

- a) ano, často
- b) jen výjimečně
- c) ne, nikdy

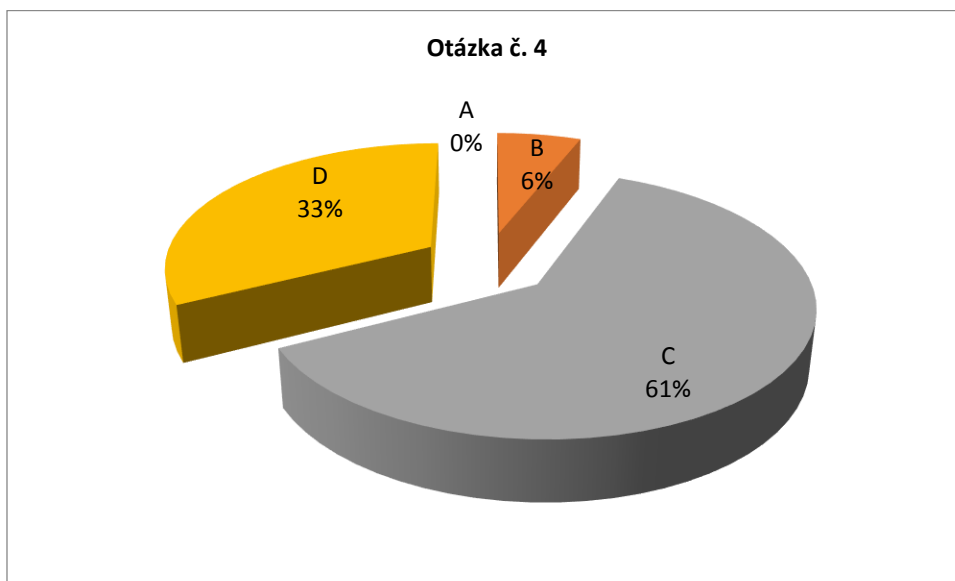

Graf 3 – Otázka č. 3

Třetí otázka je zaměřena na jedno z etických témat sportu, a to konkrétně na určité taktizování v soutěžích a záměrnému prohrávání zápasů za účelem naražení na schůdnějšího soupeře v dalším kole. Tento jev se zpravidla vyskytuje při sportovních akcích, na kterých se ze základních skupin postupuje do vyřazovací fáze, kde už prohra znamená pro tým/jednotlivce konec turnaje. 16 % respondentů se s takovým chováním setkává často. Lze si jen domýšlet, jestli se tak stává při aktivním provozování sportu nebo „jen“ při sledování sportovních přenosů. Téměř třetina dotazovaných zvolila odpověď B – jen výjimečně a zbylých 23 % zvolilo C – ne, nikdy. Z toho lze tvrdit, že se ve většině případů se s takovýmto typem porušování zásad fair play studenti nese setkávají a když už, tak jen velmi zřídka, což značí, že se pohybují v prostředí, ve kterém panuje zdravá morálka.

Otázka č. 4 Pokud byste se dostali do podobné situace, jak je uvedeno v předchozí otázce, záměrně byste prohráli?

- a) určitě ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) určitě ne

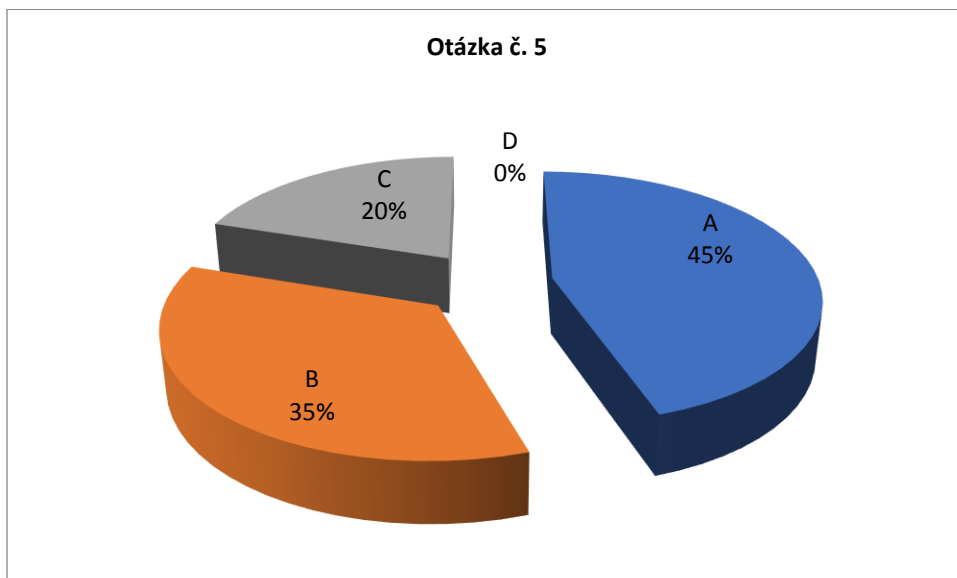

Graf 4 – Otázka č. 4

Čtvrtá otázka přímo navazuje na tu předchozí a snaží se zjistit fair play citění přímo u dotazovaných. Uvádí hypotetickou situaci, ve které by se respondenti mohli ocitnout a snaží se zjistit, jak by se zachovali, jestli by s vidinou přijatelnějšího soupeře v dalším kole raději prohráli svůj zápas. Jelikož nikdo nezvolil odpověď A – určitě ano a odpověď B – spíše ano vybralo jen 6 % studentů, lze tvrdit, že v souvislosti s nastoleným problémem je morální citění u vybraného vzorku na dobré úrovni. Jedna třetina dotazovaných uvedla, že by se určitě zachovala v duchu fair play a svůj zápas takřikajíc nevypustila.

Otázka č. 5 Sledujete televizní sportovní přenosy?

- a) ano, pravidelně
- b) ano, občas
- c) jen výjimečně
- d) nikdy

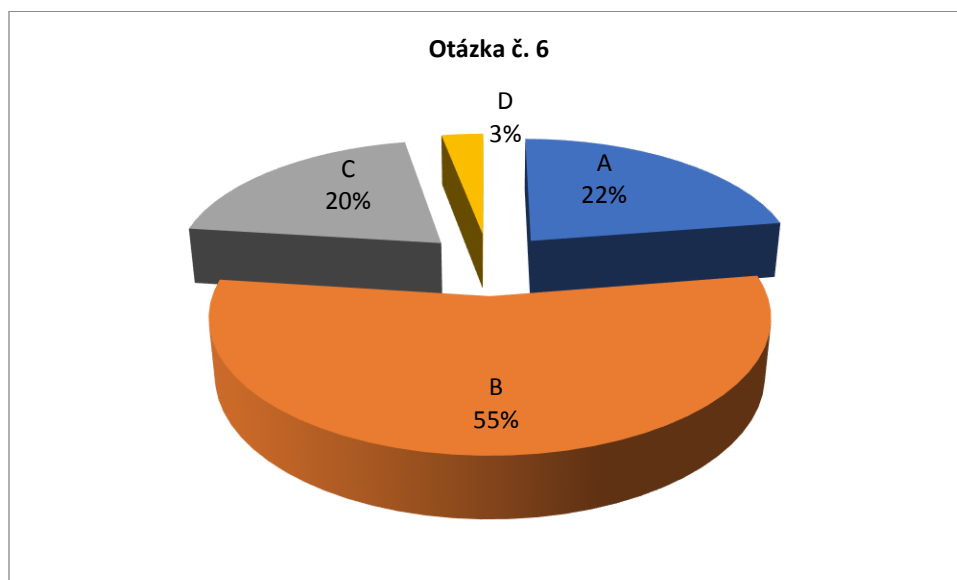

Graf 5 – Otázka č. 5

Pátá otázka zjišťuje, zdali respondenti sledují televizní sportovní přenosy. Tato otázka předchází otázce číslo 6, která na ni bude navazovat. Všichni uvedli, že sport v televizi sledují, liší se jen pravidelnost sledování. Téměř polovina respondentů uvedla, že televizi zapínají za účelem sledování sportovních přenosů pravidelně, což je podle mého názoru předpokladatelné, víme-li, že zkoumaný vzorek tvoří studenti se sportovním zaměřením a vezmeme-li v potaz povahu dnešní doby a dostupnost informačních technologií. 35 % dotázaných zvolilo možnost, že sport v televizi sledují občas a zbylých 20 % jen výjimečně. Lze tedy předpokládat, že velké sportovní akce přitáhnou diváky k obrazovce a pokud má někdo zálibu v určitém sportovním odvětví, tak se na „svůj“ sport také rád podívá.

Otázka č. 6 Setkáváte se v televizi s neférovým jednáním?

- a) ano, velmi často
- b) ano, občas
- c) jen výjimečně
- d) nikdy

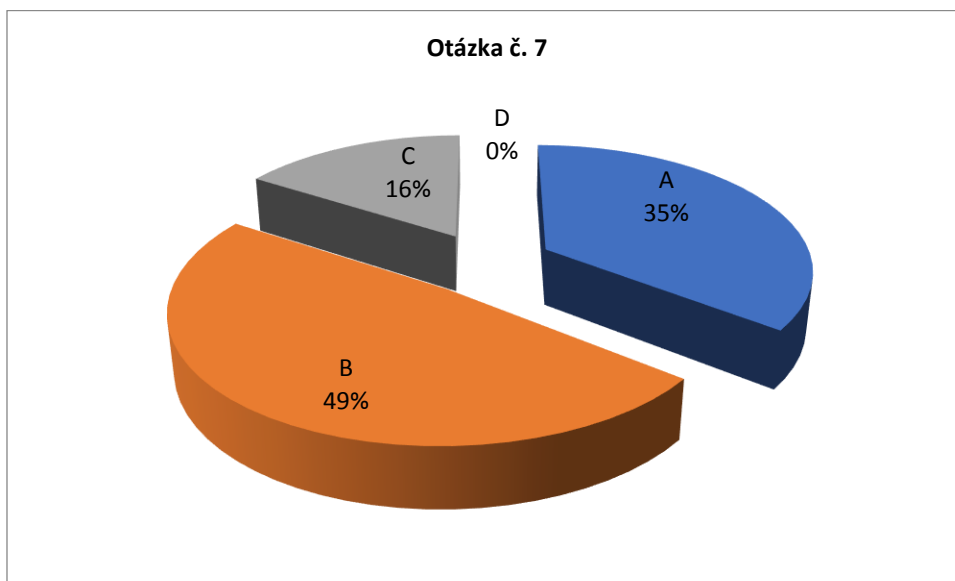
Graf 6 – Otázka č. 6

Šestá otázka se zabývá tím, jestli se dotazovaní v televizi setkávají s neférovým jednáním. Více jak polovina respondentů uvedla, že se s takovýmto druhem chování občas setkávají, dalších 22 % tvrdí, že s ním setkávají dokonce velmi často. 20 % pak uvedlo, že tento druh jednání v televizi vidá jen výjimečně a pouhá 3 % studentů odpověděla, že se s ním nesetkávají. Tato čísla naznačují, že mediální celebrity zřejmě neoplývají dostatečnou dávkou úcty a sebereflexe. Můžeme jen spekulovat, jestli se tak děje kvůli dosažené slávě a nahromaděnému majetku, díky čemuž se jim mohl smysl pro čest poněkud překroutit. Jisté je ale to, že takovýto druh chování by obzvláště v dnešní době, kdy je sledovanost tak vysoká, jak mimo jiné vyplývá z předchozí otázky, měl být nepřipustný. Mládež je jak známo ovlivňovaná tím, co vidí, často jim je některá celebrita vzorem a napodobování je jedna ze základních metod učení., kterým se mimo jiné učí, jak se chovat k druhým lidem.⁵²

⁵² ČADILOVÁ, Olga. *Sociální učení a zrání* [online]. 2009 [cit. 2018-06-19]. Dostupné z: http://www.szmb.cz/admin/upload/sekce_materialy/SOCI%C3%81LN%C3%8D_U%C4%8CEN%C3%8D_A_ZR%C3%81N%C3%8D.pdf

Otázka č. 7 Zachovali byste se v duchu fair play v případě, kdy by to mohlo ohrozit vaši výhru?

- a) určitě ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) určitě ne

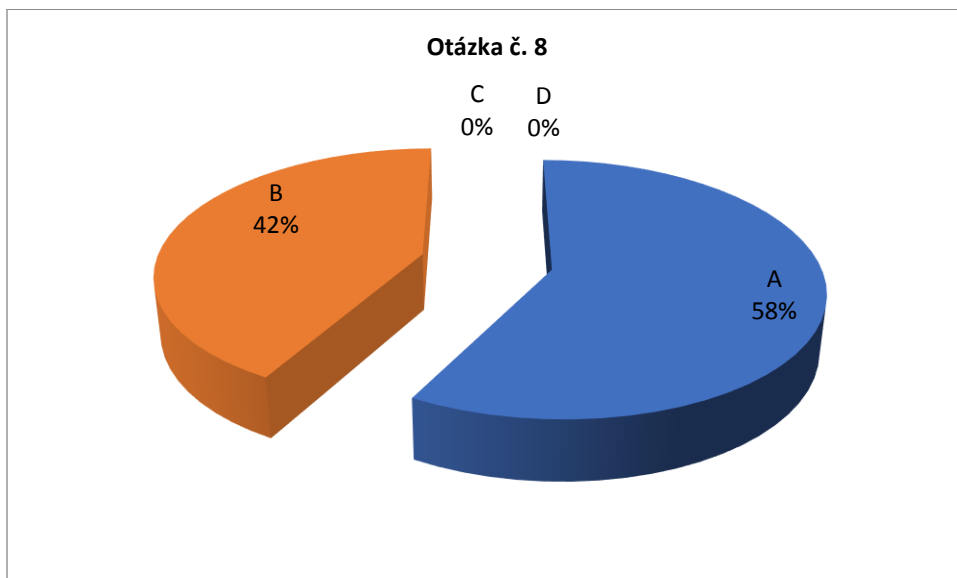
Graf 7 – Otázka č. 7

Sedmá otázka se velmi přímo snaží zjistit, jestli je pro dotazované důležitější výhra nebo principy fair play. Více jak třetina respondentů uvedla, že by se určitě zachovali v duchu fair play. Téměř polovina zvolila odpověď B – spíše ano a jen 16 % vybrala odpověď C – spíše ne. Nikdo s jistotou nenapsal, že by se určitě nezachoval v duchu fair play. Je tedy patrné, že pokud se jedná o vlastní profit, etické rozhodování nemusí být vždy tak jednoznačné. Můžeme se jen domnívat, jaké rozhodnutí by dotazování učinili přímo na hřišti v nějaké vyhocené situaci, ale z výsledků je zřejmé, že by docházelo k určitému vnitřnímu boji, jelikož jednoznačně rozhodnutých bylo jen 35 %. V takových situacích se nejlépe pozná, jak jsou sportovci morálně vyspělí, jelikož „[...] pouze mezní situace mohou indikovat etický status.“⁵³

⁵³ HOGENOVÁ, Anna. *Etika a sport*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-499-3. str. 77

Otázka č. 8 Bojuji čestně a podle pravidel:

- a) ano, bez pravidel nelze soutěžit
- b) snažím se, ale někdy se to prostě nedá
- c) ne, není to nejlepší způsob, jak být úspěšný
- d) jen když už vím, že nemohu prohrát

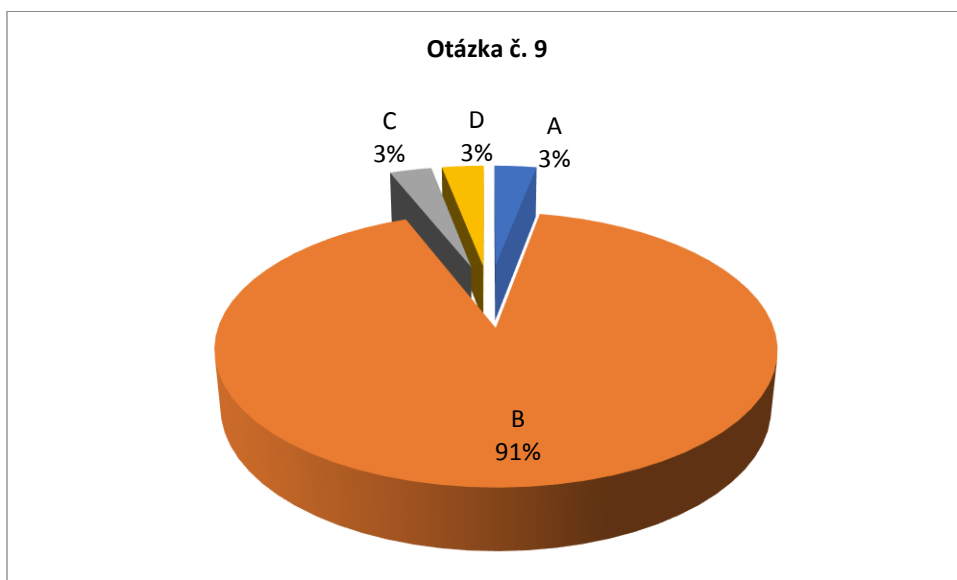

Graf 8 – Otázka č. 8

Osmá otázka zjišťuje názor respondentů na důležitost sportovních pravidel a jejich dodržování. Ti volili pouze z odpovědí A a B, možnosti C a D u této otázky nevybral nikdo. Z toho se dá usoudit, že všichni dotazovaní jsou si vědomi důležitosti pravidel ve sportovních kláních a všichni se jimi řídí. 42 % studentů má však pocit, že se vždy nelze zachovat úplně férově a být vždy čestný, ale pokud to jde, tak se o to snaží. Z mého pohledu je to opět pozitivní výsledek, který ukazuje, že jednu z hlavních podmínek fair play, kterou jsou pravidla hry, respondenti dodržují a uvědomují si jejich důležitost.

Otázka č. 9 V cíli nebo po zápase podám soupeři ruku, i když prohrají:

- a) nemám chuť mu podat ruku, ale udělám to
- b) ano, беру to jako samozřejmost
- c) většinou ne, jsem ovlivněn emocemi
- d) někdy ano, někdy ne, záleží na situaci

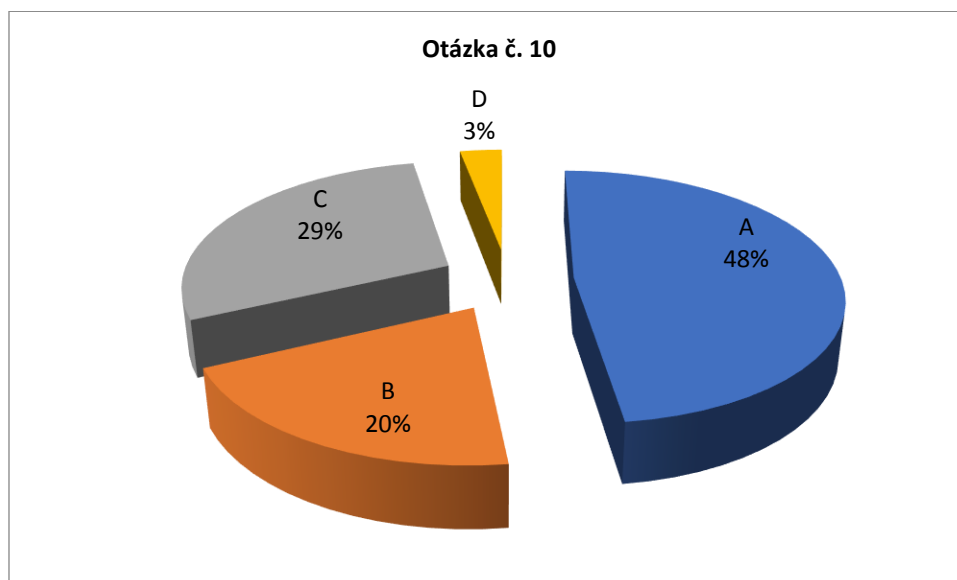

Graf 9 – Otázka č. 9

Devátá otázka směřovala k dodržování jednoho ze zásadních principů fair play, kterým je respekt soupeře. Podání ruky soupeři po zápase je gesto, kterým si dotyční dávají najevo, že se vzájemně respektují, ať byl výsledek klání jakýkoli. Drtivá většina dotázaných uvedla, že je toto pozápasové gesto fair play pro ně samozřejmostí, což opět indikuje dobré povědomí o ideálech fair play a ztotožnění se s nimi v tomto konkrétním bodě.

Otázka č. 10 Pokud vyhrávám, nechovám se nadřazeně:

- a) ano, výsledky mluví za mě
- b) rád se pochlubím, stálo mě to spoustu úsilí
- c) mám radost, proč si to neužít
- d) dám soupeři pořádně najevo, kdo je vítěz

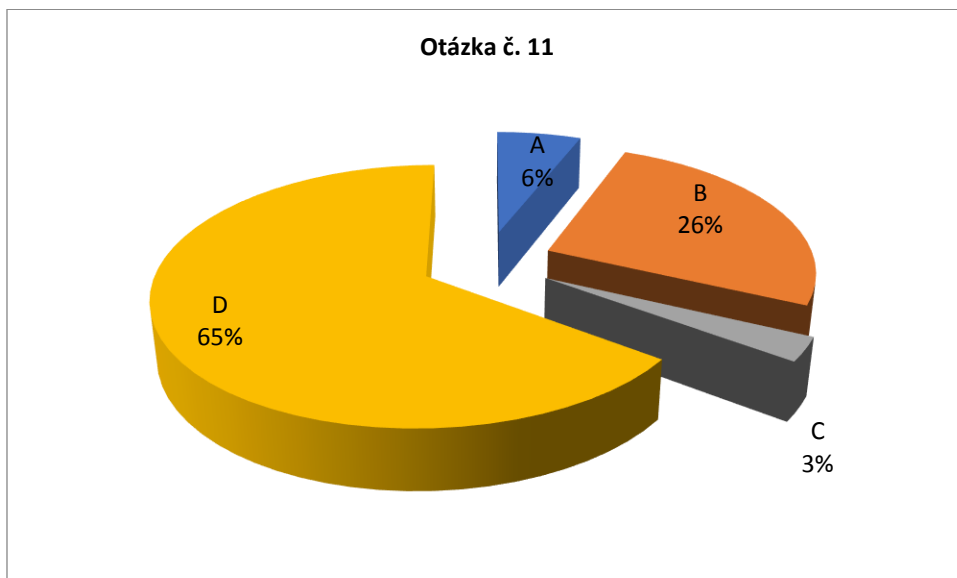
Graf 10 – Otázka č. 10

Desátá otázka se stejně jako ta předchozí dotýká respektu k soupeři. Předpokládá situaci, kdy jsou respondenti při sportovním klání na vítězné straně a zjišťuje jejich chování v dané situaci. Téměř polovina dotazovaných své chování nemění a „nechává za sebe hovořit výsledky“. 20 % studentů zvolilo odpověď B – rád se pochlubím, stálo mě to spoustu úsilí, čímž připouští změny ve svém projevu za předpokladu, že dosáhnou úspěchu. 29 % respondentů vybralo odpověď C – mám radost, proč si to neužít, a z toho je patrné, že k určitým projevům radosti, změn chování a možné mírné nerespektování soupeře též připouští. Zbývá 3 % procenta dotázaných by neváhala a dala soupeři jasně najevo, kdo je vítěz. Tento druh chování se s principy fair play neslučuje. Nicméně lze předpokládat, že vychází z přirozené soutěživosti a emocí, které ke člověku patří. Síla těchto projevů je dána kulturou v dané části světa a chováním soupeře během zápasu.⁵⁴

⁵⁴ DICKINSON, John. *A behavioural analysis of sport*. London: Lepus Books, 1976. ISBN 0860190145.96-97.

Otázka č. 11 Pokud se soupeř nechová fair play:

- a) zůstávám klidný a dál dodržuji pravidla a zásady
- b) nevidím důvod, proč bych tedy i já měl hrát podle pravidel
- c) nevadí mi to, vím, že se mu to jednou vymstí
- d) je to nepříjemné, ale na jeho úroveň se rozhodně nesnížím

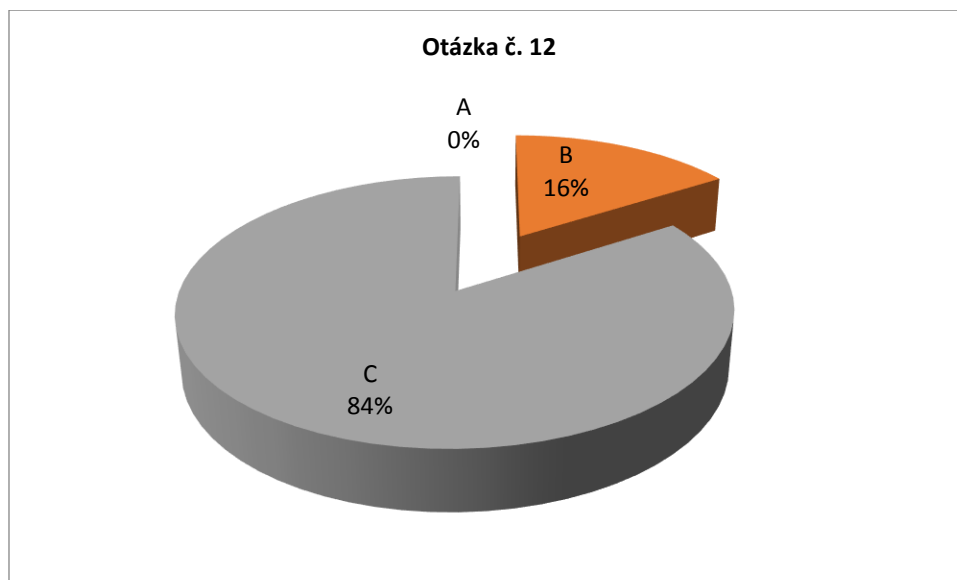

Graf 11 – Otázka č. 11

Jedenáctá otázka zkoumá, jak se respondenti zachovají v situaci, kdy se jejich soupeř nechová fair play. Pouze 9 % procent uvedlo, že se tímto způsobem chování soupeře nenechají vykolejit a nevěnuje tomu zvláštní pozornost. 65 % dotazovaných vybralo možnost, že jim takovéto chování soupeře vadí, je jim nepříjemné, ale rozhodně se nesníží na jeho úroveň. 26 % respondentů uvedlo, že pokud soupeř nectí pravidla fair play, ani oni nevidí důvod k tomu, aby hráli podle pravidel. Z těchto výsledků je patrné, jak může bezohlednost jedince ovlivnit celou řadu lidí a jak se mohou tyto negativní projevy poměrně jednoduše šířit. Proto je důležité, aby se dodržování zásad fair play stalo přirozenou součástí sportu.

Otázka č. 12 Vážím si svého soupeře, i když není tak dobrý, zaslouží ocenění:

- a) když je poslední, netleskám
- b) nevím, jak kdy
- c) ano, bez poražených by nebylo vítězů

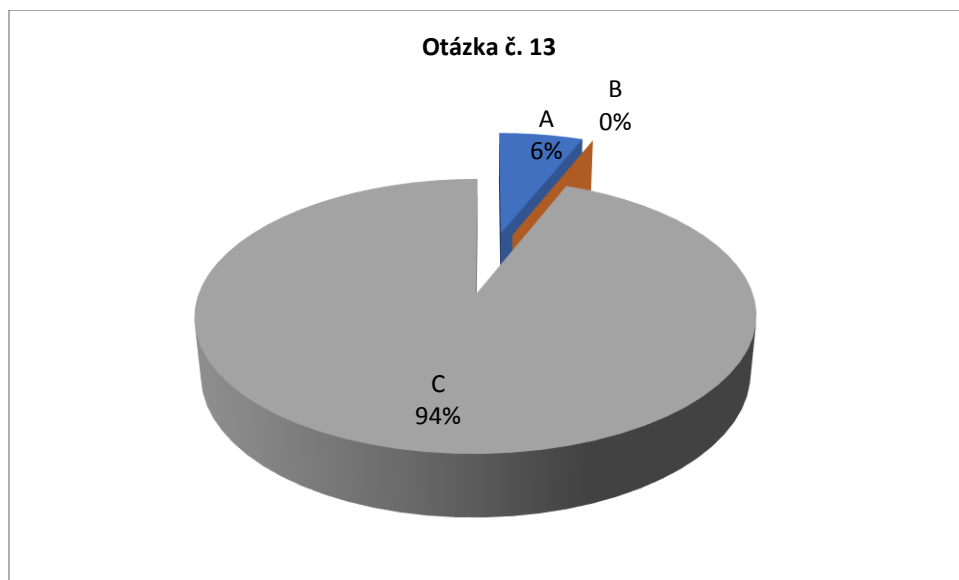

Graf 12 – Otázka č. 12

Dvanáctá otázka se opět zabývá respektem k soupeři, kdy se zajímá o to, jestli by si respondenti vážili svého soupeře i za předpokladu, že je výkonnostně na nižší úrovni. Možnost A – když je poslední, netleskám nikdo nevybral, možnost B – nevím, jak kdy vybralo 16 % dotazovaných. 84 % studentů, tedy naprostá většina, zvolila možnost C – ano, bez poražených by nebylo vítězů. Toto rozložení značí u většiny respondentů ztotožnění se se stěžejními zásadami fair play, v tomto případě respektu k soupeři. Nikdo se nerodí šampionem a každý byl jednou začátečníkem a je třeba projevit úctu a respektovat lidskou snahu.

Otázka č. 13 V soutěži by měly být stejné podmínky pro všechny závodníky:

- a) nevím, asi ano
- b) proč by nejlepší neměl mít výhodu
- c) ano, samozřejmě

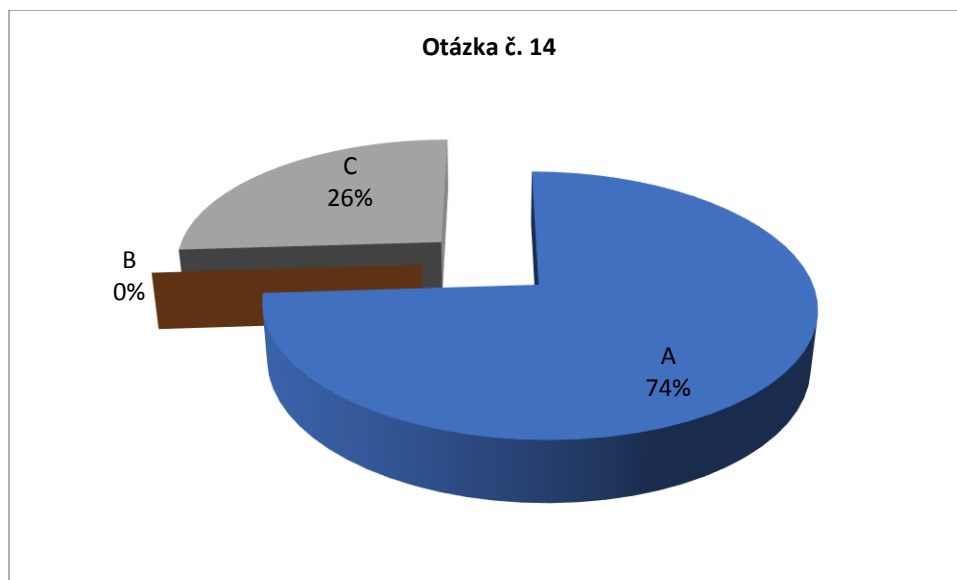

Graf 13 – Otázka č. 13

Třináctá otázka zjišťuje, jak dotazovaní vnímají další stěžejní princip fair play, kterým je rovnost podmínek všech zúčastněných. V drtivé většině odpovědí je názor, že takovéto podmínky jsou samozřejmostí. Zbylých 6 % respondentů se vyjádřilo indiferentně, zvolili tedy odpověď A – nevím, asi ano. Možnost B – proč by nejlepší neměl mít výhodu nevybral nikdo. Zde opět můžeme tvrdit, že zásada rovnosti příležitosti všech sportovců je u dotazovaných až na výjimky hluboce zakořeněna.

Otázka č. 14 Dodržuji pravidla hry, respektuji pokyny rozhodčích a organizátorů:

- a) občas se ozvu, bojuji za svůj názor i proti jejich rozhodnutí
- b) často protestuji, rozhodčí bývají zaujatí
- c) ano, bez připomínek

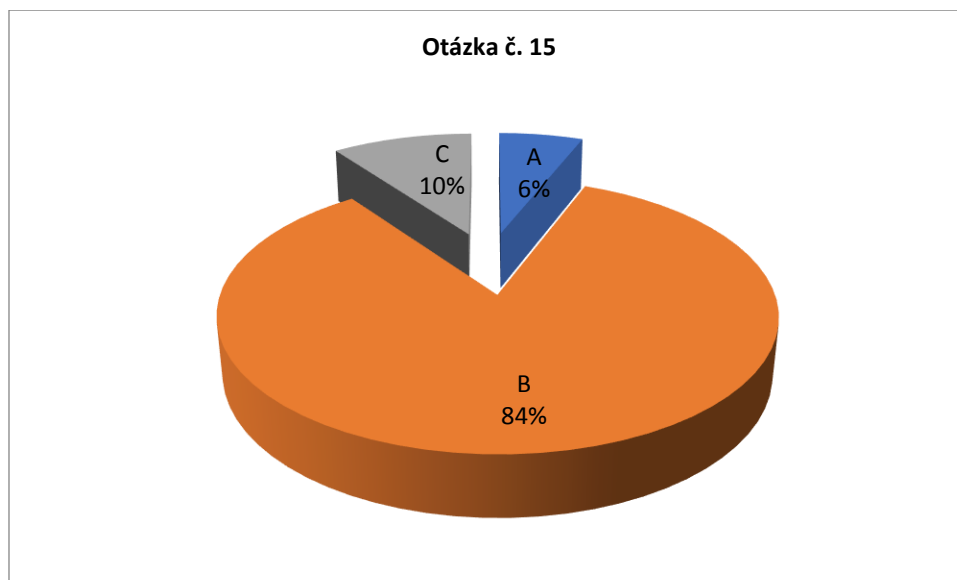

Graf 14 – Otázka č. 14

Čtrnáctá otázka se zabývá dodržováním pravidel hry a respektováním pokynů rozhodčích a organizátorů ze strany respondentů, což je také jedna ze zásad fair play. Možnost C – ano, bez připomínek vybralo 26 % dotazovaných, kteří jsou si vědomi toho, že authority ve sportu by se neměly zpochybňovat. Odpověď B – často protestuji, rozhodčí bývají zaujatí nikdo nezvolil. Skoro tři čtvrtiny studentů zaškrtno možnost A – občas se ozvu, bojuji za svůj názor i proti jejich rozhodnutí. Zde můžeme podotknout, že tyto projevy vyplývají z emocí a soutěživosti a pokud nejsou příliš časté, můžeme je v některých situacích tolerovat, uvědomíme-li si, že i rozhodčí jsou jen lidé a mohou udělat chybu. Je tedy zřejmé, že s křivdou by se respondenti nesrovnávali snadno. Jak jsem již zmínil, pokud obhajování svého názoru je v rámci slušného chování a obecně v rozumné míře četnosti, můžeme to snad chápat. Jakékoli urážky a pohrdání autoritami jsou však ve sporu nepřipustné.

Otázka č. 15 Chci vyhrát za každou cenu:

- a) ano, počítá se přece jen vítězství
- b) chci vyhrát, ale ne za každou cenu
- c) nevím, jak kdy

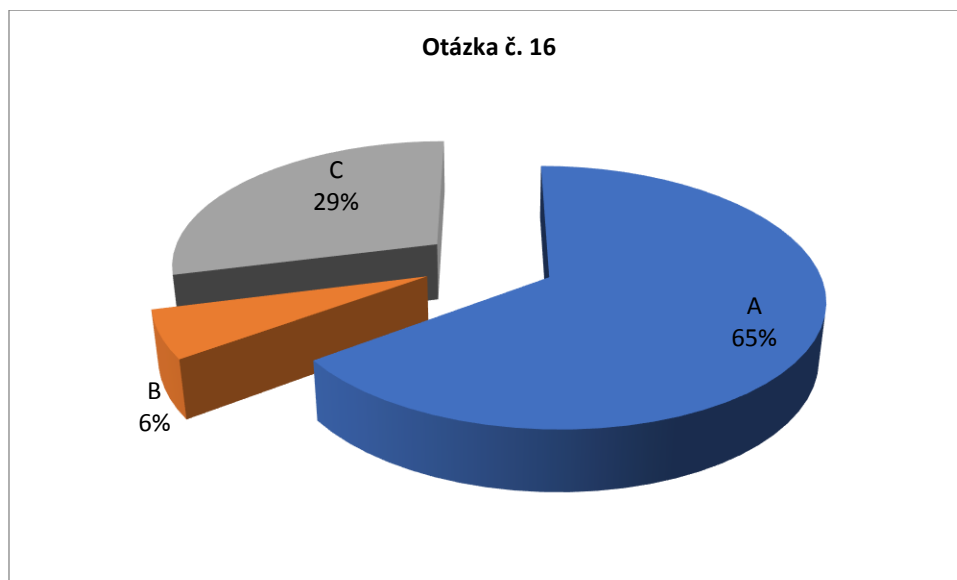

Graf 15 – Otázka č. 15

Patnáctá otázka zjišťuje názor respondentů na důležitost vítězství. Nejvíce byla zaškrťována varianta B – chci vyhrát, ale ne za každou cenu. Znění této odpovědi je stejné jako sedmá zásada Českého klubu fair play, jak bylo zmíněno v předchozích kapitolách. Z etického hlediska ji tedy můžeme považovat za správnou. 10 % dotazovaných zvolilo odpověď C – nevím, jak kdy, z jejich pohledu tedy záleží na situaci, podle které se bude jejich rozhodnutí odvíjet. Zbylých 6 % studentů uvedlo odpověď A – ano, počítá se přeci jen vítězství, což značí ovlivnění přístupů, kdy je vítězství samotné důležitější než cokoli jiného, které často bývá shrnováno obecně známými slovy „historie se neptá, historie si přečte“. Z morálního hlediska je toto uvažování nežádoucí.

Otázka č. 16 Diváci jsou součástí soutěže, povzbuzují všechny soutěžící:

- a) ano, potlesk si zaslouží každý
- b) nevím, záleží na situaci
- c) jako divák tleskám jen tomu, komu chci

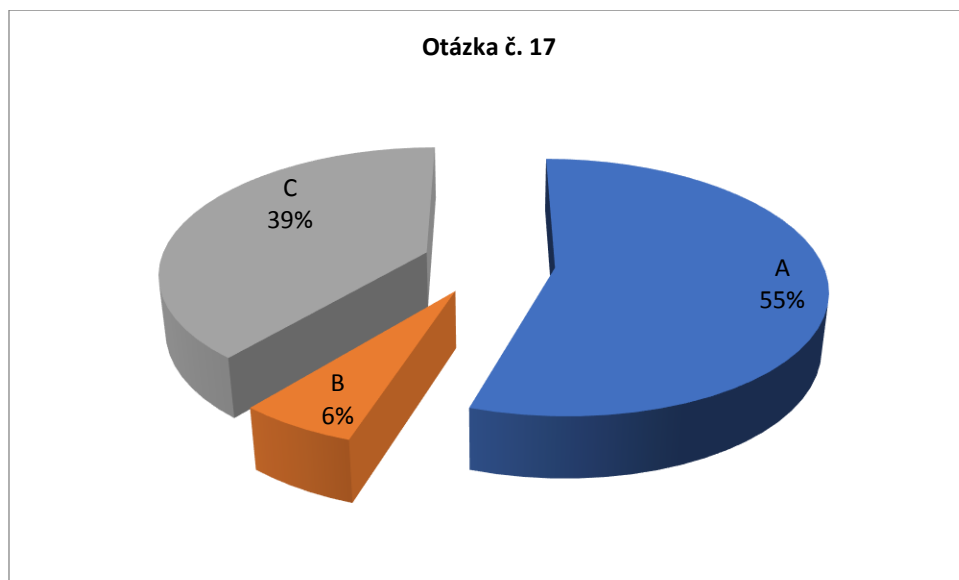

Graf 16 – Otázka č. 16

Šestnáctá otázka se zabývá názorem respondentů na roli diváků při sportovním klání, konkrétně povzbuzování sportovců obecenstvím. 65 % dotazovaných vybralo možnost A – ano, potlesk si zaslouží každý. Odpověď C – jako divák tleskám komu chci zvolilo 29 % studentů a zbylých 6 % dotazovaných uvedla možnost B – nevím, záleží na situaci. V zásadách fair play je zakotveno, že má být každý sportovec odměněn potleskem, bez ohledu na to, jaké výkony předvádí, oceňovat se má i snaha. Nicméně je potřeba brát zřetel na různé situace. Dle sportovní etiky je neoddiskutovatelné, že například po skončení zápasu je vzdána čest všem zúčastněným. Kdežto v průběhu utkání záleží na estetickém citění diváka, zda odmění některý počin svým potleskem. To však neznamená, že obecenstvo během soutěže nerespektuje ostatní hráče. Jakékoli posměšky a jiné neuctivé projevy jsou s normami fair play neslučitelné a do sportovního prostředí nepatří.

Otázka č. 17 Hraji čestně nejen na hřišti, ale chovám se tak i ve škole a doma:

- a) někdy, ale občas to poruším
- b) být čestný se většinou nevyplácí
- c) ano, je to pro mě samozřejmost

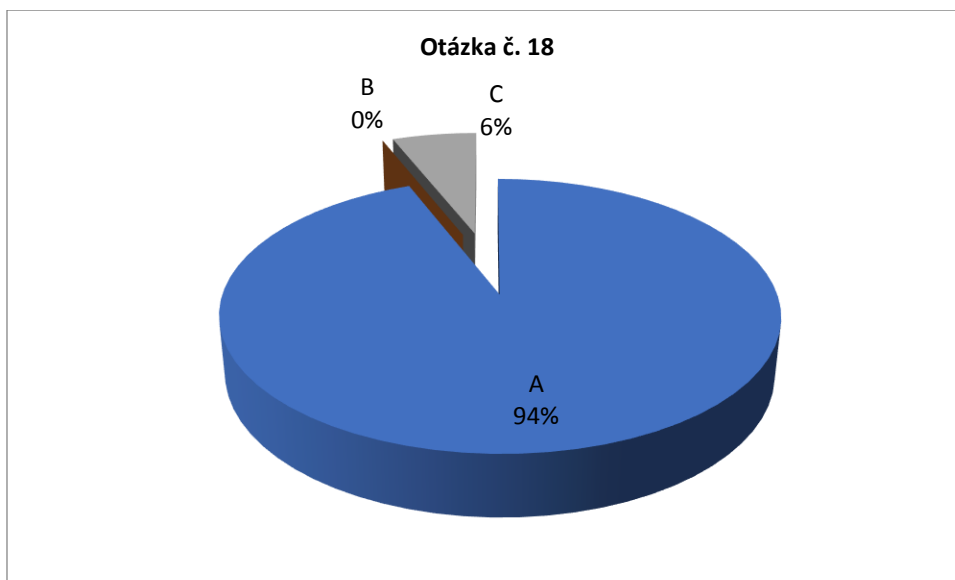

Graf 17 – Otázka č. 17

Sedmnáctá otázka směřuje k tomu, jestli se dotazovaní chovají čestně na hřišti i mimo něj, konkrétně ve škole a doma. Pro 39 % respondentů je slušné chování v každém prostředí samozřejmostí, což je jistě povzbudivé. 6 % tvrdí, že mají zkušenost s tím, že být férový se většinou nevyplácí. Více jak polovina studentů vybrala možnost A, čímž tvrdí, že se někdy chovají čestně, ale občas to poruší. Z odpovědí nelze vyčíst, jak často se respondenti prohřešků proti etickým normám dopouštějí a já osobně bych se rozhodně neodvažoval někoho soudit. Obecně lze říci, že pokud se tento nežádoucí druh chování vyskytuje zřídka, lze ho v určitých situacích tolerovat. Nikdo není dokonalý. Je možné, že rozložení odpovědí na tuto otázku koresponduje s výsledky u otázky číslo 1, kde téměř tři čtvrtiny dotazovaných uvádí, že se ve školním prostředí setkala s neférovým jednáním.

Otázka č. 18 Svým chováním chci být příkladem mladším:

- a) ano, mladší potřebují správné vzory
- b) nevím, mladší mě nezajímají
- c) ať se každý chová, jak chce

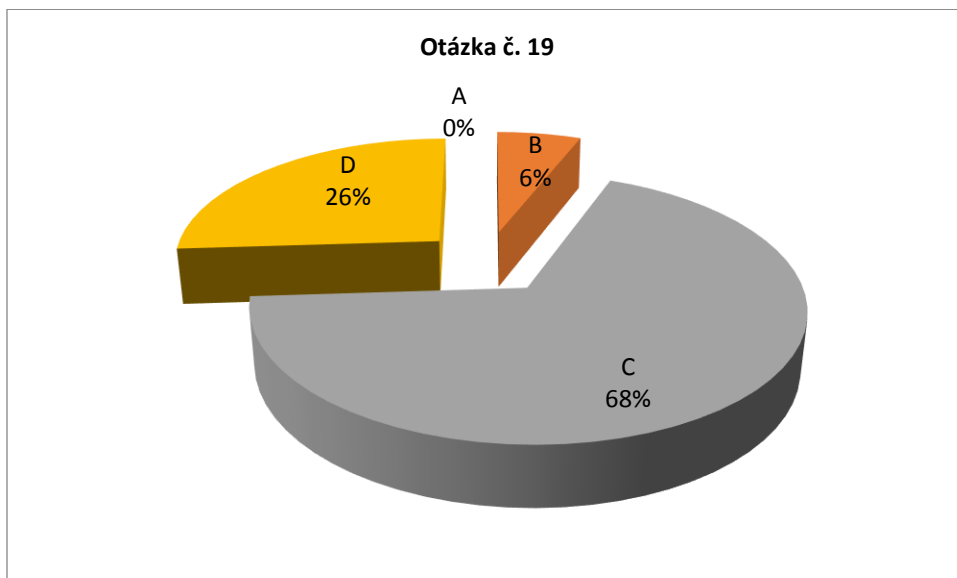

Graf 18 – Otázka č. 18

Osmnáctá otázka cílí na to, zda se respondenti snaží svým chováním jít příkladem mladším. Drtivá většina dotazovaných uvedla možnost A – ano, mladší potřebují vzory. Zbylých 6 % zvolilo odpověď C – ať se každý chová, jak chce. Možnost B – nevím, mladší mě nezajímají nevybral nikdo. Výsledky u tohoto tématu jsou myslím povzbudivé a do jisté míry i očekávatelné, jelikož všichni respondenti jsou studenty pedagogické fakulty, kteří budou pravděpodobně působit ve vzdělávacím systému a předpokládá se, že budou mít o správné výchovné působení na mládež zájem a budou se svým chováním snažit jít příkladem.

Otázka č. 19 Může společnost tolerovat neférovost?

- a) ano
- b) je mi to jedno
- c) neměla by, ale často se to stává
- d) rozhodně ne

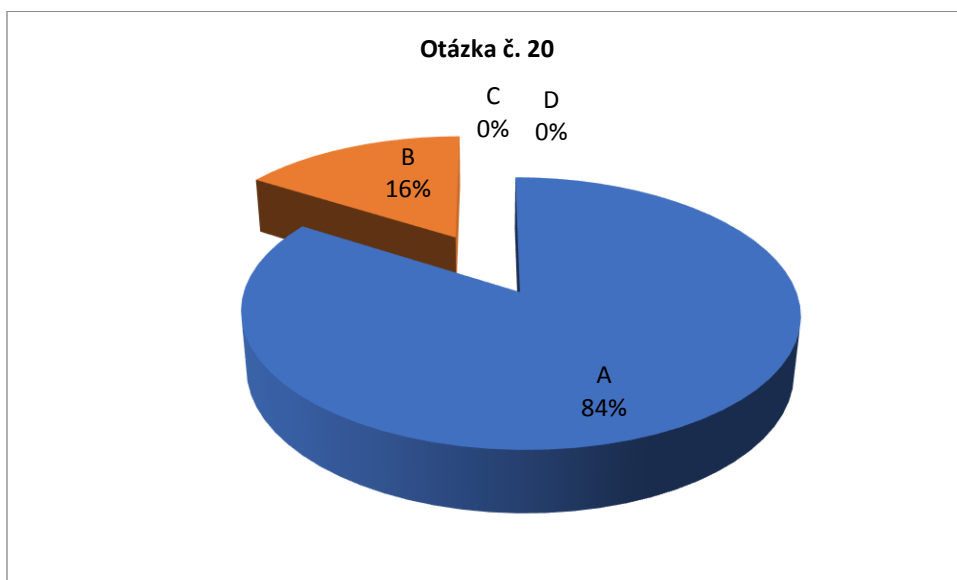

Graf 19 – Otázka č. 19

Devatenáctá otázka zjišťuje pohled dotazovaných na to, zdali může společnost tolerovat neférovost. Možnost A – ano nevybral nikdo. Variantu B – je mi to jedno zaškrtnulo 6 % respondentů. Odpověď C – neměla by, ale často se to stává zvolilo 68 % studentů a poslední možnost D – rozhodně ne uvedlo 26 % dotazovaných. Z výsledku lze vyčíst, že poměrně velká část respondentů si myslí, že v naší společnosti je neférové chování poměrně běžné, což není příjemné zjištění. Nezbyvá než doufat, že právě studenti pedagogických fakult budou razit cestu ke zlepšení chování a morálních zásad a že sami budou dobrými vzory pro budoucí generace i své vrstevníky.

Otázka č. 20 Myslíte si, že je důležité dodržovat ve sportu i v životě fair play?

- a) určitě ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) určitě ne

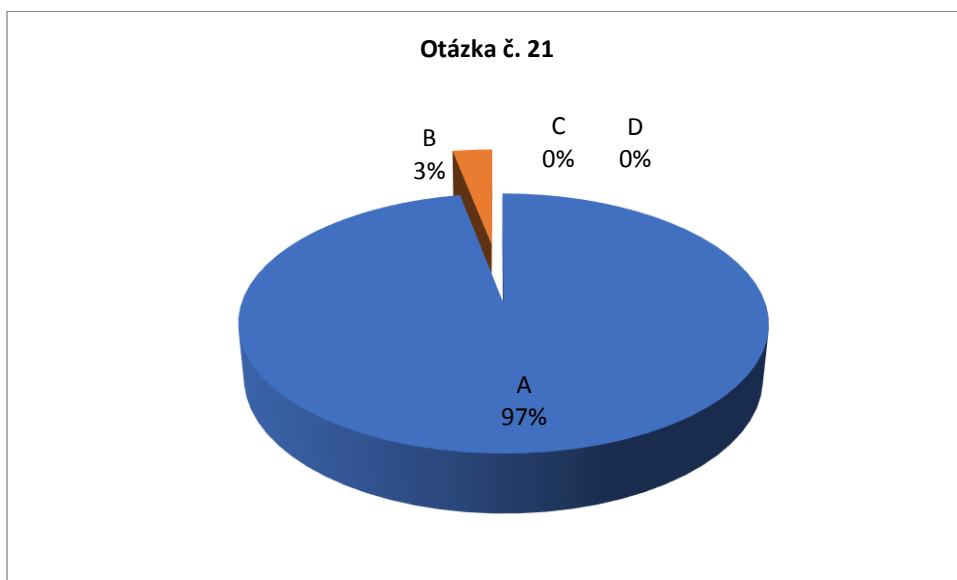

Graf 20 – Otázka č. 20

Dvacátá otázka se zabývá názorem respondentů na důležitost dodržování fair play ve sportu i v životě. 84 % dotazovaných vybralo možnost A – určitě ano a zbylých 16 % zvolilo možnost B – spíše ano. Další dvě odpovědi nezaškrtl nikdo. Je tedy zřejmé, že dotazovaní si plně uvědomují důležitost těchto etických zásad. Opět dodám, že tento postoj k fair play je u studentů pedagogické fakulty žádoucí a značí jejich morální uvědomělost a vyspělost.

Otázka č. 21 Myslíte si, že je důležité vštěpovat dětem zásady fair play už od útlého věku?

- a) určitě ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) určitě ne

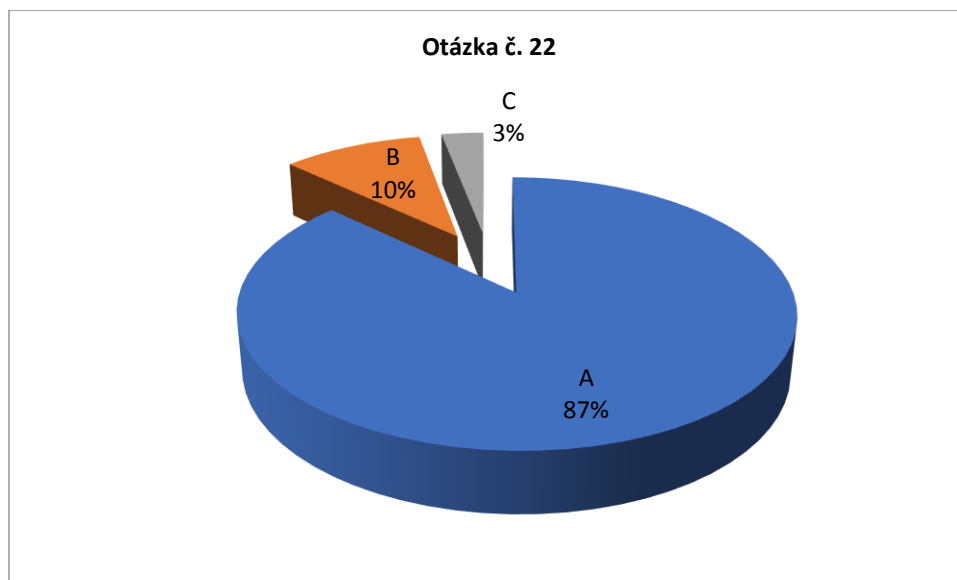

Graf 21 – Otázka č. 21

Jednadvacátá otázka zjišťuje, jestli si respondenti myslí, že je důležité vštěpovat dětem zásady fair play od útlého věku. Možnost A – určitě ano vybralo 97 % dotazovaných a zbylá 3 % zvolila možnost B – spíše ano. Další dvě odpovědi nebyly nikým zaškrtnuty. Podobně jako u předchozí otázky můžeme tvrdit, že podle výsledků si respondenti uvědomují přínosy principů fair play a je tedy pravděpodobné, že se tyto ideály budou ve svém budoucím povolání snažit přenést na další generaci.

Otázka č. 22 Jsou pro vás někteří úspěšní lidé vzorem?

- a) ano, chování některých je skutečně příkladné
- b) ano, ale ne kvůli jejich chování, nýbrž kvůli úspěchům, které dosáhli
- c) nikdy jsem neměl nikoho za vzor

Graf 22 – Otázka č. 22

Poslední otázka se zajímá o to, zda byl pro dotazované někdo úspěšný vzorem. Možnost A – ano, chování některých je skutečně příkladné vybralo 87 % respondentů. Odpověď B – ano, ale ne kvůli jejich chování, nýbrž kvůli úspěchům, které dosáhli zvolilo 10 % studentů. Variantu C – nikdy jsem neměl nikoho za vzor zaškrtila 3 % dotazovaných. Z výsledků můžeme vyčíst, že většina respondentů měla ve svém životě svůj vzor, někoho, komu se chtěli vyrovnat, napodobit ho, někoho, kdo jim šel příkladem. Proto je důležité, aby obzvláště mediální celebrity dodržovali zásady slušného chování, protože ať už to mají v úmyslu nebo ne, ovlivňují svými činy mnoho lidí. V dnešním globalizovaném světě a společnosti orientované na výkon nabývá správný příklad na významu. Nicméně tento apel se týká všech lidí, poněvadž pro děti a mládež může být vzorem kdokoli, s kým přichází do styku, zpravidla někdo, kdo má určitou autoritu. Může to být rodič, sourozenec, starší kamarád, nebo právě velice často učitel či vychovatel. I proto jsou výsledky předposlední otázky, která s mou úvahou úzce souvisí, velmi pozitivní.

6.6 Vyhodnocení výzkumu, shrnutí

V provedeném výzkumu se zjišťoval vztah studentů Katedry tělesné výchovy a sportu Univerzity Hradec Králové k principům fair play. Všechny fáze výzkumu proběhly bez větších problémů. Před zahájením byly stanoveny dvě pracovní hypotézy.

Pracovní hypotéza H1 předpokládala, že více jak 75 % dotazovaných je seznámeno s obecnými zásadami fair play a uvědomuje si důležitost jejich dodržování. Tato hypotéza se potvrdila, což vyplývá z rozložení odpovědí především na otázky číslo 9,12,13,15,18 a 20.

Pracovní hypotéza H2 předpokládala, že méně jak 10 % respondentů zvolí u otázek, kde se dá jednoznačně určit, které možnosti jsou jasně v rozporu se zásadami fair play, z etického hlediska nesprávnou odpověď. Tato hypotéza se také potvrdila, což vyplývá z rozložení odpovědí na otázky číslo 9, 12, 13 a 15.

Výsledky mého výzkumu poukazují na to, že morální statut studentů je až na výjimky na velmi dobré úrovni, už když přicházejí na Univerzitu. Zdá se tedy, že v naší kultuře jsou zásady fair play silně zakořeněny a většina dospívajících chápe jejich význam a přínos. Na druhou stranu výzkum poukázal na to, že se respondentům ne vždy daří převádět tyto ideály do praxe. To může vyplývat z toho, že se sami pohybují ve velice soutěživém prostředí, ve kterém je na ně vyvíjen neustálý tlak, aby dosáhli co nejlepších výsledků. Zde je však nezbytné si určit priority, podle kterých poté přizpůsobí své chování. Jako budoucí učitelé a možné vzory pro mnoho žáků by měli dotazovaní ve svém životě dodržovat určité etické normy. Předpokládá se však, že toto morální cítění budou během studia dále rozvíjet a pracovat s ním. I z výše uvedeného je jasné, že jsou na učitele kladeny čím dál větší nároky, jelikož si naše společnost uvědomuje důležitost vzdělání, všichni chtějí pro své potomky to nejlepší. Nicméně s touto odpovědností, jež učitelé nesou, zatím ze strany státu nepřichází adekvátní ohodnocení a motivace, ale alespoň se už o těchto problémech začíná na příslušných místech diskutovat.⁵⁵

Jelikož se výzkum snažil zjistit názory respondentů a jejich cit pro sportovní etiku a obecně o dodržování zásad slušného chování, vyplývají z toho určitá úskalí a limitace. V první řadě etika není vědou exaktní, takže motivy, kterými se zabývá, jsou jen velmi těžko měřitelné. Vlivem toho mohou být některé údaje mírně zkreslené. Podstatným faktorem je i to, že respondenti vyplňovali dotazníky v pohodlí a nebyli vystaveni konkrétní situaci, ve které by

⁵⁵ ROWAN, John. a Samuel. ZINAICH. *Ethics for the professions*. Belmont, CA: Wadsworth/Thomas Learning, c2003. ISBN 978-0-155-06999-2. str. 410

museli učinit rozhodnutí pod časovým nátlakem. Výzkum měl nastínit jejich pohled na věc, ale můžeme jen spekulovat, jak by se ve skutečné problémové situaci zachovali. Přesto díky výsledkům výzkumu lze předpokládat, přibližně jakého rázu bude jejich reakce. Už z podstaty a charakteru výzkumu a také zvolených metod bylo jasné, že výsledky nebudou hloubkovou sondou do mysli a svědomí respondentů, ale spíše poskytnou obecný přehled jejich základních postojů a hodnot.

7. Závěr

Má bakalářská práce se zabývala vztahem studentů Katedry tělesné výchovy Univerzity Hradec Králové k fair play. Nejprve jsem čtenáře seznámil se základními pojmy, které se při řešení dané problematiky vyskytují a které s tématem úzce souvisí. Dále byl popsán vznik myšlenky fair play z historického hlediska. Následoval kvantitativní výzkum, který si kladl za cíl zjistit postoje a názory cílové skupiny na problematiku fair play. Dle mého názoru se vytyčené cíle podařilo splnit, ačkoliv bychom zde mohli polemizovat o tom, do jaké hloubky jsem se při bádání dostal. Výzkum byl koncipován tak, aby na vybraném vzorku respondentů ověřil znalosti ideálů fair play a poskytl vhled do uvažování dotazovaných, co se týče základních principů fair play a jejich aplikace dotyčnými v jejich běžném životě. Výzkum ukázal, že se na Univerzitu hlásí mladí vnímaví lidé, kteří mají dobré předpoklady k tomu, aby se z nich jednou stali kvalitní pedagogové a vychovatelé. Potvrdil moje domněnky o tom, že u dospívajících lidí, kteří ve svém mládí prošli sportovními kluby, se zásady fair play dostávají do popředí jejich uvažování. V těchto letech nebývají v takové míře zatíženi oním principem, jež jsme tak často měli možnost vidat v juniorských kategoriích, kde bylo cílem vyhrát za každou cenu. Z toho můžeme soudit, že sportovní etika je zřejmě aktuálním tématem i u nás v České republice a že se mnoho lidí a organizací cíleně zasazuje o propagaci těchto hodnot. Nicméně je třeba toto úsilí nadále propagovat a podporovat a šířit poselství Pierra de Coubertina, tedy myšlenky olympismu. Obzvláště u dětí a mládeže by měla radost ze sportu převládat. Měli bychom se snažit přispět k tomu, aby výkonnostní pojetí sportu u dětí, spojené s jejich nadměrným přetěžováním, ze kterého pak v pozdějším věku mohou vznikat různá zranění, zcela vymizelo. K uskutečnění těchto myšlenek by měla pomoci právě má cílová skupina výzkumu, tedy budoucí učitelé a vychovatelé, a proto je nezbytné, aby se oni sami s těmito ideály ztotožňovali a šířili je dále. Správná cesta jim v průběhu studia bude jistě ukázána, ale pak už je jen na každém z nás, jak se k tomu postavíme a jak změním své chování. Já sám působím jako badmintonový trenér mládeže a snažím se ctít principy fair play a být tak dobrým příkladem pro mé svěřence. Protože jak už bylo v mé práci několikrát řečeno, bez fair play ztrácí sport smysl.

Seznam použité literatury

Monografie

COUBERTIN, Pierre de. *Olympijské paměti*. Praha: Olympia, 1977.

DICKINSON, John. *A behavioural analysis of sport*. London: Lepus Books, 1976.
ISBN 0860190145.96-97.

DRIVER, Julia. *Ethics: the fundamentals*. Malden, MA: Blackwell Pub., 2006. Fundamentals of philosophy (Blackwell Publishing Ltd.), 1. ISBN 978-14051-1155-3.

HOGENOVÁ, Anna. *Etika a sport*. Praha: Karolinum, 1997. ISBN 80-7184-499-3.

HOGENOVÁ, Anna a Naděžda PELCOVÁ, ed. *Hodnoty ve výchově, umění a sportu: sborník z mezinárodní konference konané na Univerzitě Karlově v Praze Pedagogické fakultě dne 3.5.2007*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2008.
ISBN 80-7290-272-5.

JAKUBCOVÁ, Kristina. *Sport a olympijské hnutí v zemích Visegrádu: jejich vývoj a jejich transformace v postkomunistické éře*. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2146-3.

KOVÁŘ, Pavel. *Víc než medaile: Český klub fair play*. Praha: Mladá fronta, 2015. Olympijská knihovnička (Český olympijský výbor). ISBN 978-80-204-3881-2.

MARTÍNKOVÁ, Irena. *Instrumentality and values in sport*. Prague: Karolinum, 2013.
ISBN 978-80-246-2288-0.

PELCOVÁ, Naděžda a Anna HOGENOVÁ, ed. *Éthos ve výchově, umění a sportu*. V Praze: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2009. ISBN 978-80-7290-387-0.

PROCHÁZKA, Karel. *Olympijské hry: Od Athén 1896 po Moskvu 1980*. Praha: Olympia, 1984.
ISBN 27-048-84.

ROWAN, John. a Samuel. ZINAICH. *Ethics for the professions*. Belmont, CA: Wadsworth/Thomas Learning, c2003. ISBN 978-0-155-06999-2.

SEKOT, Aleš. *Sociologické problémy sportu*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2562-8.

SOKOL, Jan. *Ethics, life and institutions: an attempt at practical philosophy*. Přeložil Neil CAIRNS a Markéta PAUZEROVÁ. Prague: Karolinum Press, 2016. ISBN 978-80-246-3429-6.

WILLIAMS, Bernard. *Moral luck: philosophical papers*. Repr. Cambridge [u.a.]: Cambridge Univ. Press, 1993. ISBN 0521286913.

Internetové zdroje

ČADILOVÁ, Olga. *Sociální učení a zrání* [online]. 2009 [cit. 2018-06-19]. Dostupné z: http://www.szsmb.cz/admin/upload/sekce_materialy/SOCI%C3%81LN%C3%8D_U%C4%8CEN%C3%8D_A_ZR%C3%81N%C3%8D.pdf

MARTÍNKOVÁ, Irena. *Jak rozumět kalokagathii?* [online]. [cit. 2018-06-16]. Dostupné z: <https://telesnakultura.upol.cz/pdfs/tek/2012/01/06.pdf>

Etika a morálka – úvod [online]. [cit. 2018-06-15]. Dostupné z: <http://www.eapraha.cz/beran/docs/kr3s/etikauvod.pdf>

Olympijská charta. [online]. Lausanne: Mezinárodní olympijský výbor, 2013. [cit. 2018-06-16]. Dostupné z: <http://www.olympic.cz/upload/files/OLYMPIJSKACHARTA-2013.pdf>.